

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

4/2012

Цена 150 динара

<http://www.eparhija-sumadijska.org.rs/>

Свети Јефрем Сирин

Свети Теофан Затворник

Монахиња Магдалина

Л. В. Сурова

Валериј Ленахин

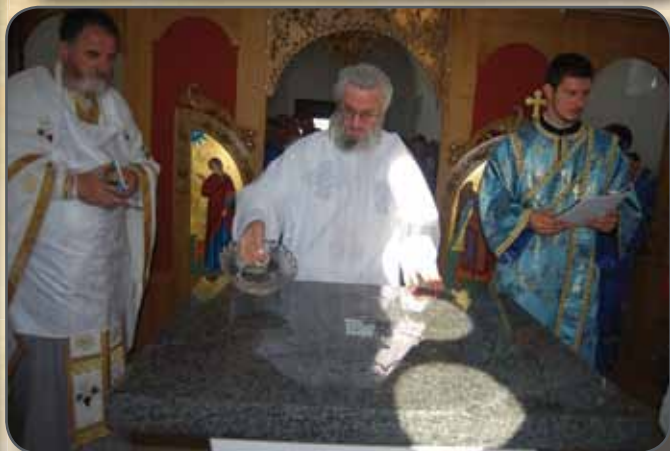
Небојша Ђокић

*Освећен храм Свете великомученице
Марине у Горњој Сабанти*

Освећење храма Свете Марине у Горњој Сабанци

фото
репортажа

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

Излази са
благословом Његовог
преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXII
Број 4, (202), 2012.

Издавач
Српска православна епархија
шумадијска

Излази
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, протојереј

Заменик главног и одговорног
уредника
Негослав Јованчевић

Редакција
Др Зоран Крстић, протојереј -
ставрофор
Милић Марковић, протојереј
Марко Митић, протојереј
Рајко Стефановић, протојереј
- ставрофор
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић,
протојереј
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

Уредништво и администрација
"Каленик"
Владимира Роловића број 1,
34000 Крагујевац,
e-mail :
n.milovic2@gmail.com

Тираж
2000 примерака

Дизајн и припрема
Дејан Манделц

Штампа
ГРАФОСТИЛ, Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

9 771820 616009

Свети Јефрем Сирин, Тумачење на књигу Изласка.....	2
Свети Теофан Затворник, Тумачење посланице Римљанима.....	7
Л. В. Сузова, Учим да учим.....	10
Монахиња Магдалина, Мисли о деци у православној Цркви данас.....	13
Освећена црква Свете великомученице Марине у Горњој Сабанти.....	16
Небојша Ђокић, Оливера Думић, Манастир Благовештење код Страгара..	24
Негослав Јованчевић, Смисао уграђивања у цркве акустичких судова....	30
Валериј Лепехин, Николај Кљујев песник – иконописац.....	34

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете епископа шумадијског Г. Јована
Нова издања
Дечија страна

ТУМАЧЕЊЕ НА КЊИГУ ИЗЛАСКА

(Од I до IV главе)

иријски текст који је коришћен заснива се на: R. M. Tonneau, *Sancti Ephraem Syri in Genesim et in Exodum*, CSCO 152, *Scriptores Syri* 71 (Louvain: Emprimerie Orientaliste L. Durbecq, 1955). Грешке које се налазе у овом издању исправљене су на основу поређења са манускриптом *Vatican 110* који се може наћи на DVD-Rom издању Brigham Young University: *Syriac Manuscripts from Vatican Library, Volume One*.

ГЛАВА I

[1] *И ово су имена синова Израилевих који су са Јаковом ушли у Египат*, седамдесет душа.¹ Ово је да покаже како се испунило обећање онога што је раније предсказано Аврахаму, јер они који су ушли у Египат као седамдесет душа, укључујући старце њихове и децу њихову, живели су тамо двеста двадесет и пет година, изашли су са шест стотина хиљада наоружаних људи, не рачунајући оне испод двадесет година.

[2] Након смрти Јосифове и оних из поколења његова, устао је нови краљ који је дао нови савет, да се побију јеврејска одојчад.² Ово што је учинио, није учинио без разлога. Јер Сатана је видео да су при крају четири стотине година које су изречене Аврахаму, и желео је да преко убиства одојчади омете спасење Јевреја. И сам фараон је видео да је тај народ постао бројан и да су се раширили по читавом Египату, и узнемири га број Јевреја, и више од овога, и они који су падали у транс³ и који су прорицали будућност на основу бројања година, прорекли су предстојеће избављење Јевреја.

[3] Тако је фараон изрекао смрт за одојчад њихову, а родитеље њихове приморао да граде житнице за које није било потребе. Јер ако је жито у Јосифовој житници било довољно да прехрани Египат, Ханан и земљу Аморићана током седам година глади, зар оне нису биле довољне да својим залихама прехране његову рођену земљу. Што је фараон настојао да побије више деце, деца јеврејска су се више рађала. Што је више настојао да овако ојади народ, повећавао се више његов јад због народа: *Египћани су били ојађени због народа*.⁴

[4] *Фараон* није хтео да загади реку *Нил* телима одојчади,⁵ зато је сакупио бабице, како би их учинио убицама. Својом влашћу учинио их је супротним од онога што њихово име значи, јер је мислио да ће од исцелитељки начинити погубитељке.⁶ Оне га нису послушале иако су рекле да ће тако учинити.⁷ Ове жене, којима је дозволио да убијају децу, договориле су се радећи супротно, радије прихвативши да саме буду убијене, *него да убију*. У дан када су очекивале да ће примити венац мучеништва, спашене су од

смрти уз помоћ мудрог говора који постави Бог у уста њихова.⁸ *Оне посташе добре*,⁹ значи да су оне постале велики род, иако су мислиле да ће фараон побити читав род њихов, због великог броја деце које су оставиле у животу.

[5] Док је фараон јавно исмејан од жена, а да то није знао, он одлучи да загади реку крвљу новорођенчади, и да нахрани рибе дечијим месом. Али и у овом није успео, зато што се повећала плодност Јевреја. Река се напунила *телима* новорођенчади као што је желео фараон, али Египат их је и даље био пун, иако он то није желео. *Фараон* је био сретан када је видео да се река напунила телима новорођенчади, али се ражалостио када је видео да Египат и даље врви њима. Његове наредбе су се извршавале, али желе његове нису се испуниле на исти начин као и наређења његова. Тела новорођенчади су се скупљала на обали реке као скакавци, а на муку *фараонову*, глас *оних који су били живи* одзвањао је египатским улицама.

ГЛАВА II

[1] У то време рођен је Мојсије. *И када је мајка његова видела да је леп*, она га је скривала док више није могла. Она се бојала да ће бити откривено да они нису поштовали фараонову наредбу, и да ће читаво племе њихово бити побијено, а сам Мојсије неће дуго остати у животу. Гле како су *Египћани* тражили *одојчад*, да она више није могла да крије Мојсија, и гле како их је Милост *Божија* сачувала да је шест стотина хиљада отишло оданде! Мајка његова га је

ставила у ковчег,¹⁰ и ушла унутра молећи се на коленима. И у сузама и жалости, завапи на фараона Богу Аврахама: Благословио си народ твој да се множи, и сада их има као што си благословио. Фараон је смислио зло, да убије дечаке и поља учини празна, без оних који их обрађују, и да убијањем деце убије и избрише семе које си благословио.

[2] Марија, Мојсијева сестра, села је покрај реке да види шта ће бити са дететом у ковчегу.¹¹ Оне су веровале у Бога и у лепоту детета, да ће онај који види ковчег узети и спасити дете. Тога дана фараоновој кћери је било вруће, и она се спусти на реку раније него обично, да се окупа. Иако се она, због врућине тога дана, својевољно спустила на реку, ипак, зато што се није спустила у своје уобичајено време, она то није својевољно учинила. Њена слободна воља је силом вођена, тако да је дошла до реке и извукла онога који ће у мору тражити освету за дечаке који су бачени у реку.

[3] Када је видела да је дечак леп, она и слушкиње њене, мислиле су да су јој богови Египта реком послали сина, јер је била јалова. Одлучила је да га усвоји, како би син уклонио срамоту њену, донео јој утеху и наследио престо оца њена. Марија је дошла, ни понизна ни радосна, не показујући осећања. Направила је изглед који је одговарао њеном задатку и рекла јој: *Позваћу ти бабицу Јеврејку*,¹² која има искрено срце и чисто млеко, и тако најбоље одговара вашем величанству. Марија отрча и доведе мајку своју, која се понашала сходно ситуацији и која је донела дивне поклоне. Једва су је убедили да ће она бити дојиља своме сину. Она би читаво своје имање дала како би спречила да Мојсије буде бачен у реку, и сада када јој је он без надокнаде додељен, нису је могли убедити да га однесе. Узела је сина свог, али

није одбацила ковчег. Иашла је забринута, а вратила се срећна. По тами је сишла до реке, а вратила се и унела га у дом, по светлости дана. На улици и у кући, носила је на рукама онога који није видео светлост три месеца. Светлост је угледао на реци у коју је био бачен, да би му светлост била одузета.¹³

[4] Када су се завршиле године Мојсијевог образовања, уведен је у кућу фараона. Лепотом својом, веселио је родитеље своје, али их је бринуо својим муцањем. Због свог обрезања, и имена свога, а највише зато што су му тајно испричале мајка и сестра његова, Мојсије је знао да је Јохебедин син.¹⁴ Када је испуњење четири стотине година било близу, изашао је да провери да ли ће руком његовом избављење бити успешно. Зато што је управитељ којег је убио био окрутнији од свих фараонових управитеља, и није примао укорје којим га је *Мојсије* стално корио, *уби га и закопа га у песак*.¹⁵ *Онога, који је угњетавао семе које је благословено да буде бројно као зрна песка, Мојсије* је закопао у песак, поред реке, пред пријатељима тога човека, чија ће тела у будућност бити бачена на песак, на обали мора. [*Мојсије*] *изађе следећег дана и виде два човека како се међусобно свађају*.¹⁶ Иако је као краљев син имао власт да бичује и погуби, он није користио ове казне, него је преступнику судио по преступу његовом. Уместо да прихвати прекор, човек је пред другима оптужио краљевог сина за убиство.

[5] Ко те је поставио за нашег вођу? Ти бестидна свађалице, како можеш рећи краљевом сину: Ко те је поставио за нашег вођу? Он има власт над надзорницима који су изнад тебе, зар он нема власт над тобом? Мојсије се нашао у чуду чувши такве речи од некога за кога је мислио да није упознат са читавом ствари. Човек који га је оптужио није био онај човек којег је спасао од окрутног Египћанина. Јер да тај човек није био невин, он би добио исту покору као и *сада* овај његов пријатељ, и *Мојсије* не би убио Египћанина њега ради. Човеку који је спасен од Египћанина учињена је неправда, слично као и девојкама на бунару воде. Убивши Египћанина, Мојсије је желео да олакша Јеврејима које је он угњетавао. Из љубави према њему, човек којег је спасао открио је свом пријатељу шта се десило, а овај је из злобе оптужио Мојсија.

[6] Фараон је за ово дознао, и ово је дало места војним старешинама и надзорницима, које је *Мојсије* укорио да су немилосрдно зли према Јеврејима, да га оптуже. Фараон је киптео *од беса* и био је спреман да опере руке крвљу свога сина, и да наследника круне његове пошаље у Шеол. *Мојсије се уплаши*,¹⁷ и да би поштедео своје праве родитеље жалости због великих мука које би му приредили родитељи који су га усвојили, побегао је у Мадијам. Седео је на бунару воде, и видео распусне пастире који су

хтели да преотму воду које су извукле девојке. Због правдољубивости своје, спасао је девојке од насиља њихова, и због милосрђа свога, извукао је воду за стада њихова. Када је отац од девојака упитао зашто су се тако брзо вратиле, оне су му испричале о Мојсијевој правдољубивости и милосрђу. Послао је по њега како би му се одужио јелом у кући својој, зарад добра које је починио његовим кћерима на бунару воде.

[7] Када је жрец послао по њега, Мојсије се питао да ли да иде и са ким би остао. Он је знао да је Онај који га је избавио од смрти у реци преко фараонове кћери, и који га је избавио из руку фараона када је побегао пред очима фараона, ставио идеју у жречеву главу да га прими и учини својим зетом. Побегло је од врачева да би срео жреца. Али он се није бојао жреца више но што се бојао врачева. Јер да им је помогао, не би га повредили. Уцвелењен је био Арон и ожалошћена је била Марија, они који су раније били поносни да причају о њему.

[8] Због лепоте Мојсијевоје и одлучности његове, и више од тога, зато што је Бог био са њим, убедили су да га узме Сефору за жену. И као што је Јаков спасао своје жене од тегоба пастирског живота, спасао је и Мојсије Сефору и сестре њене од рада са стадом. Оженио је Сефору, и она му је родила два сина. Једног је обрезао, али му она није дозволила да обреже другог. Она је била горда због оца свога и браће своје. Иако је пристала да буде Мојсијева жена, она није пристала да са њим подели његову веру. Она је била кћи жречева, одгајана на месту жртви, навикнута да се клања многим боговима. Она нити му је дала оба сина, нити му их је потпуно ускратила. Једног је дала да испуни обрезање Аврахама, а другог је ускратила да настави необрезање дома оца њеног.¹⁸

[9] Мојсије није ишао по упутствима родитеља својих и таста свога, када је именован синове своје, јер је првог именовао по свом лутању, када је био бегунац Бога ради, а другог је назвао у име избављења свога од фараона.

Након четрдесет година, у којима је Мојсије био у Мадијаму, умро је фараон који је тлачио народ. И занемеше Јевреји од ропства њихова.¹⁹ Сетише се завета Божјега са Аврахамом,²⁰ да се испунило време и да је већ прошло тридесет година. И помолише се овога ради и беху услишене. И виде Бог синове Израилеве да су у ропству, и позна Бог бол њихов, и лек који ће им дати.²¹

ГЛАВА III

[1] Док је Мојсије напасао стадо поред планине Хорив, видео је анђела у ватри који је горео у грму. Када је Мојсије пришао ближе да види грм који није сагоревао у ватри, био је то приказ анђела којег је јасно видео док је прилазио. Када је пришао, то није био анђеолов којег је видео, него Бог који му се приказује у анђелу, који му се приказује у својој страхоти. Он му рече: *Немој прићи овде* као што би пришао обичном

месту, *јер је ово свето место,*²² као оно на којем је заспао Јаков. Тамо је било свето место због лестви и анђела који су се успињали и спуштали да га чувају, овде је било свето место због Бога који је био у ватри којом је горео грм. *Одреши обућу своју,*²³ иди и казни Египћане! Прошло је тридесет година жетве њихове. Пре овога Мојсије је дошао без страха, али када му се указала утвара исувише велика за очи његове, *сакри лице своје јер се бојао да гледа у Бога,*²⁴ као што је гледао у анђела.

[2] Грм, који није могао да послужи да се од њега направе мртви идоли, могао је да у себи прикаже тајну Бога Живога. Мојсије, ово ти је знак да си видео Бога који је у ватри! Тако је неопходно да и ви ватрено служите Бога који је у ватри.²⁵

[3] Рече му Господ његов: *Уистину сам видео ропство народа мога који је у Египту*²⁶ *осамдесет година. Сишао сам да га преко тебе ослободим и избавим, и доведем их у земљу хананску, коју сам обећао оцима њиховим.*²⁷ Мојсије рече: *Ко сам ја да изађем пред фараона?*²⁸ *Када је на мени било краљевско име, нисам био примљен, сада, када сам спао на то да чувам овце, ко ће ми дати да станем пред фараона? И ако ми дозволе, коју важност ће он у мени видети да би веровао речима мојим?*

[4] Рече му Господ његов: *Сакупи старешине, чији се плач подигао,*²⁹ и постави их пред мене, и реци им да је плач њихов дошао до мене, и да ћу

их извести у земљу хананску. Ти се плашиш да те они неће чути, али ја ти кажем да ће *послушати глас твој*. Отиђи са старешинама код фараона и реци му: *Путоваћемо три дана да принесемо жртву Господу*.³⁰ Фараон није дозволио да се ово деси, отишли су он и војска његова три дана, и постали су жртве животињама и птицама, које су се обрушиле на њихова утопљена тела, која су у гомилама лежала на морској обали. Рекао сам да ће те слушати народ твој, исто тако ти кажем да те фараон неће слу-

ја онај који те посла, *баци штап свој на земљу. Он га баци и он поста змија, и побеже Мојсије*.³⁴ Знак који је тражио да би убедио народ, такође је убедио и њега. Ти се бојиш фараона, као што си се уплашио змије! Победићеш фараона помоћу зала, као што си помоћу заповести могао да ухватиш чврст штап којег си се уплашио када је почео да се увија *као змија*.

Поново му рече: Стави руку своју у недра своја,³⁵ и он је стави и она поста губава. И он је врати назад и она поста чиста. Бог му заповеди да убеди народ помоћу змије и помоћу руке која је постала губава, а потом чиста. Фараон није чврстији од змије, нити је *чврста* војска његова, коју могу, као руку твоју, претворити у шта пожелим. *Ако Египћани не поверују у ова два чуда, која ћеш извести пред њима и пред синовима народа твога, баци воду из реке на земљу и претвориће се у крв*.³⁶

[2] Након што је учинио знаке које је тражио, *Мојсије* затражи од *Бога* да одреши његов свезан језик. *Никад нисам био човек са даром говора, нити се, од када си говорио са мном*,³⁷ променило муцање моје. И рече му *Господ његов*: Велик си у ономе у чему си мали. Као што је Бог тих, тако ћеш и ти имати пророка који ће за тебе говорити. Али *Ја ћу бити са устима твојим*.³⁸ Не да бих одрешио језик твој или те окитио бројним доказима, него да би дивна дела пратила муцав говор.

[3] *Мојсије* се врати у *Мадијам* и рече тасту своме да ће отићи да види браћу своју у *Египат*. Иако им је проузроковао бол, одвојивши се од њих, они га нису приморали да остане, будући да је воља *Божија* са висина делала у њима. Зато што се плашио да ће *египатски управитељи*, које је корио зато што су угњетавали народ, сада против њега потпалити новог фараон, као што су то учинили са претходним, *Господ његов* му рече: *Помрли су сви они који су тражили душу твоју*.³⁹ *Мојсије* узне узне своју и синове своје и *подиже штап свој да крене у Египат*.⁴⁰ Још једном, када је излазио из *Мадијама*, *Бог* му нареди да каже фараону: *Пусти сина првенца мога да ми служи*,⁴¹ да не би уместо првенца мога, којег држиш, али задржати не можеш, ја убио првенца твога, као што могу. Од свих зала која ћу послати, оно којим ћу убити првенца твога ће бити највеће. Бог је говорио фараону речима, *што се тиче* дела, змија је била најмање од свих дела које му је показао.

[4] *Када су били на преноћишту, Господ је срео Мојсија и хтео је да га убије*,⁴² зато што је занемарио обред обрезања у *Мадијаму* и зато што није обрезао једног од синова својих. Од када је *Бог* говорио са њим на *Хориву*, *Мојсије* није пришао жени својој. Она је била потиштена, јер није потпуно веровала у речи његове, и она се због овога препирала са њим, док ју је он кривио зато што није дала да се син његов обреже. Провели су ноћ у оваквом расположењу. Анђео им се јавио из два разлога, мада их је оставио да верују да се појавио само због обрезања.

шати, не због његове моћне руке,³¹ нити због идола који стоје пред лицем његовим, него због гордости њихове. Због тога ћу ударити *Египћане свим чудима која ћу починити међу њима*.³² И он ће вас пустити. И више, да бих те уверио да ћете изаћи, народ ће наћи милости и оплениће *Египћане*. Кад се преко овога испуни обећање моје дато *Аврахаму*, они више неће моћи видети наново лица *Египћана*, због блага које су запленили када су излазили.

ГЛАВА IV

[1] *Мојсије* је тражио знаке како би их могао убедити, зато што је речено да је народ његов тешка срца. *Они неће послушати глас мој, зато што ће рећи: Господ ти се није јавио*.³³ Бог је знао да је он тражио знаке и рече му: Да би они веровали да сам

Мојсију се анђео јавио у бесу, да на свом путу јавно не би био осрамоћен што је без потребе занемарио обрезање, док Јевреји нису *обрезање* занемарили, чак ни по цену смрти синова својих. Кога би требало да се боји? Бога, који је наредио обрезање, или од ребра које је спречило обрезање? Када је жена видела да ће Мојсије да умре зато што је она спречила обрезање, управо због онога о чему је расправљао са њом те вечери, *узе кремен*, и дрхтећи при погледу на анђела, *обреза сина свога*. Она га остави, попрсканог крвљу, и *ухвати се за ноге анђела* и рече: *Имам крвавог младожењу*.⁴³ *Немој нанети бол на празник обрезања, јер је било велико славље на дан у који је Аврахам обрезао Исака. Она рече: И ја имам крвавог младожењу. Ако то не учиниш мене ради, зато што сам својим рукама обрезала сина свога, или због Мојсија, учини то зарад саме заповести обрезања која се прославља.*

[5] *Када га је отавио самог*, тј. Мојсија,⁴⁴ јави се Мојсију прилика да каже Сефори: Ако си се ти толико уплашила од *анђела* када ти се јавио само на трен, колико више бих ја требало да се бојим Бога, којем сам се посветио и који ми се стално показује? Он је произвео чудесна дела преко мене, и послао ме је са овим штапом да избавим шест стотина хиљада. Сефору је вратио назад, прво због сина њеног који је био обрзан, да му на путу не би наносио бол, и друго, да Сефора и синови њени не уђу у Египат у време када се цео Израилљ спремао да га напусти.

[6] Бог се јавио Арону, и посла га да *изађе у сусрет Мојсију*.⁴⁵ Тако, преко овога, Арон је поверовао да ће се десити све оно што је речено. Њих двојица, сакупише старешине и показаше знаке пред њима, као што им је заповеђено, и они повероваше Мојсију, као што му је Господ и рекао.

Скраћенице:

G. R. – Мидраш *Барешит Раба*

T. O – *Таргум Онклеос*

T. N. – *Таргум Неофити*

T. J. – *Таргум Јонатан*

M. – *Масоретска традиција библијског текста*

P. – *Пишито традиција библијског текста*

N. R. – Мидраш *Бамидбар Раба*

Превео са сиријског мр Небојша Гумара

напомене :

¹ Изл 1. 1, 5.

² Изл 1. 15-16.

³ Јосиф Флавије доноси да је један човек, који је пророчио будућност, прорекао краљу да ће се родити јеврејско дете које ће узвисити свој народ а понизити народ египатски. Уп. J. AJ. 2.205. Т. О. такође доноси сличну традицију, помињући два пророка египатске религије, чак наводећи њихова имена.

⁴ Уп. Изл 1. 12.

⁵ Свети Јефрем указује на свети карактер реке Нил у египатској религији.

⁶ У сиријском језику, реч *бабица*, у себи носи корен *בב*, *живот*, тако да на сиријском ова именица одговара именици *животодавка* на српском. Уп. Изл 1. 15-16.

⁷ Изл 1. 17.

⁸ Р. Изл 1.19, где текст може да се чита у значењу да су све Јеврејке уједно и бабице, тј. животодавке.

⁹ Уп. Изл 1. 20, 1. 22. Фраза коју на овом месу доноси Свети Јефрем није забележена у Р. Не можемо поуздано рећи да ли Свети Јефрем користи различиту текстуалну традицију или цитира библијски текст по сећању.

¹⁰ Изл 2. 3.

¹¹ Изл 2. 4.

¹² Изл 2. 7.

¹³ Овде, Свети Јефем стилски супротставља две речи које на сиријском језику имају сличну фонетску вредност: *ܡܝܪܐ*, *нахра*, *река* и *ܡܝܪܐ*, *нухра*, *светлост*.

¹⁴ Јеврејска традиција бележи имена Мојсијевих родитеља: Амрам и Јохебед. Уп. нпр. J. AJ. 2.217.

¹⁵ Изл 2. 12.

¹⁶ Изл 2. 13.

¹⁷ Изл 2. 14.

¹⁸ Уп. са Т. J. 4. 24-26, где је Јотро био тај који је спречио да се Гирсам обреже.

¹⁹ Изл 2. 23.

²⁰ Уп. Изл 2. 24.

²¹ Уп. Изл 2. 25, 3. 7.

²² Изл 3. 5.

²³ Изл 3. 5.

²⁴ Изл 3. 6.

²⁵ По свему судећи Свети Јефрем се овде обраћа својој публици, пред којом је излагао овај текст.

²⁶ Изл 3. 7.

²⁷ Изл. 3. 8.

²⁸ Изл 3. 11.

²⁹ Изл 3. 16, 2. 23.

³⁰ Изл 3. 18.

³¹ Р. Изл 3. 19.

³² Изл 3. 20.

³³ Изл 4. 1.

³⁴ Изл 4. 3.

³⁵ Изл 4. 6.

³⁶ Изл 4. 9.

³⁷ Изл 4. 10.

³⁸ Изл 4. 12.

³⁹ Изл 4. 19.

⁴⁰ Изл 4. 20.

⁴¹ Изл 4. 23.

⁴² Изл 4. 24.

⁴³ Изл 4. 25.

⁴⁴ Изл 4. 26.

⁴⁵ Изл 4. 27.

ТУМАЧЕЊЕ ПОСЛАНИЦЕ СВЕТОГ АПОСТОЛА ПАВЛА РИМЉАНИМА

(одломак)

Свети Павле је доказао да су и Јудејци и незнабожци – криви пред Богом и, немајући изговор, морају да подлегну суду и осуди, гневу Божијем који се открива са небеса (види: 1, 18). Овиме је пробудио код њих бојазан за своју вечну судбину и истовремено жељу да се избаве од претеће несреће. А привевши их све у такву настројеност, он им сада предлаже где могу да се сакрију, ако не желе да погину. Бог је каже, устројио за све пут спасења у Сину Своме: обрати-

те Му се са вером и бићете спасени. Блажени Теодорит пише: „Апостол је говорио о онима који су живели ван закона и под законом, и разобличио их је да су једни преступали природни закон, а други – закон Мојсијев, и да су због тога достојни крајње казне. У овоме је подражавао најбољем лекару, који најпре даје болеснику да увиди сву тежину болести, а тек потом нуди у помоћ исцељујући лек. Јер тако и он, разобличивши безакоње и једних и других, и показавши да они подлежу одговорности и да су достојни казне, предлаже на крају лек вере и открива човекољубље Божанског домостроја.“ Свети Златоуст каже: „Тек пошто је Апостол увећао страх, онда започиње реч о даровима благодати и пробудивши код слушалаца силну жељу да добију опроштај грехова“, каже:

Глава 3. Стих 21. *А сада се без закона јавила правда Божија, посвједочена од закона и пророка.*

А сада – пошто су и незнабожци и Јудејци већ довољно били научени опитом, да ни једни ни други не могу стећи истинску праведност пред Богом, зато немају основа да се надају спасењу. Апостол није претходним разобличавањем насилно пунио свест о грешности и о несрећним последицама које она ствара, него је откривао оно што је нејасно или очигледно лежало код свих на савести. Он је само то приводио пред очи или тачније одређивао. Зато се *а сада* – може објаснити: по испуњавању времена, које је одређено за долазак Христов.

Без закона – каквог? Свакако, оног који је дат Јудејцима. Међутим, како ниже говори о правди *за све и на све који вјерују, јер нема разлике* (3, 22); онда се под речју: *без закона* – може разумевати алузија на све оно у шта се до доласка вере човек надао да га може оправдати пред Богом, то јест не само писани закон, него и неписани. А овде говори о писаном, зато што је непосредно пре овога ишла реч о њему и зато, ако *без њега*, онда тим више без свега другога. Апостол предлаже нешто чудесно: „ако они који су живели у закону, не само да нису избегли казну, него су навукли на себе најтеже, како се онда без закона може не само избећи казна, него још и оправдати?“ (свети Златоуст). Зато *без закона* – не значи: при нарушавању закона, него то значи да је понуђен нови начин оправдања, који је иако *без закона*, такав да се кроз њега може испунити сав закон и јавити савршена правда, без које нема спасења.

Јавила се правда Божија. Правда Божија или Божанска, савршена и потпуна правда, или „правда, Богом дарована“ (Екуменије). Може се сједнити и једно и друго: потпуна правда, Богом дарована. Бог је устројио и буди у свима такав начин спасења, у коме се све силом Божијом уводи у савршену праведност. *Јавила се* – открила се, будући до сада сакривена, само као обећана. Свети Златоуст говори: „Апостол није рекао само: *правда*, него: *правда Божија*, доказујући достојанством личности величину дара и чврстину обећања, јер је Богу све могуће. И није рекао: *правда дата*, него: *јави се*, да га не би могли окривљавати за новотарије. А јављати се може само оно што је већ раније постојало, али је било сакривено.“

Или *јавила се* – открила се на делу. Као да указује на хришћане: ни код вас Јудејаца, ни код вас незнабожаца, нема праведности, али погледајте на хришћане, како су они сви свети. Ето где се очигледном за све показивала праведност.

Посвједочена од закона и пророка. Потврђује да ово није новост, већ да је тако било предодређено у почетку и да је тако предсказано и предизображено у закону и Пророцима. Није моје ово учење.

Погледајте у законе и Пророке, и увидећете да све-му следује да тако буде по Божанском предодређењу. „Не збуњуј се тиме што је правда Божија дарована тек сада, каже Апостол, и не оптерећуј се овим као делом новим и необичним. О овом су говорили закон и Пророци од давнина. Једним делом је ово Апостол показао напред, а другим делом после. Напред, када је наводи речи Авакума: *а праведник ће од вјере живјети*, а после, када указује на Авраама и Давида; први је патријарх и Пророк, а други је цар и Пророк; и обећања о овоме су им била дата обојици“ (свети Златоуст).

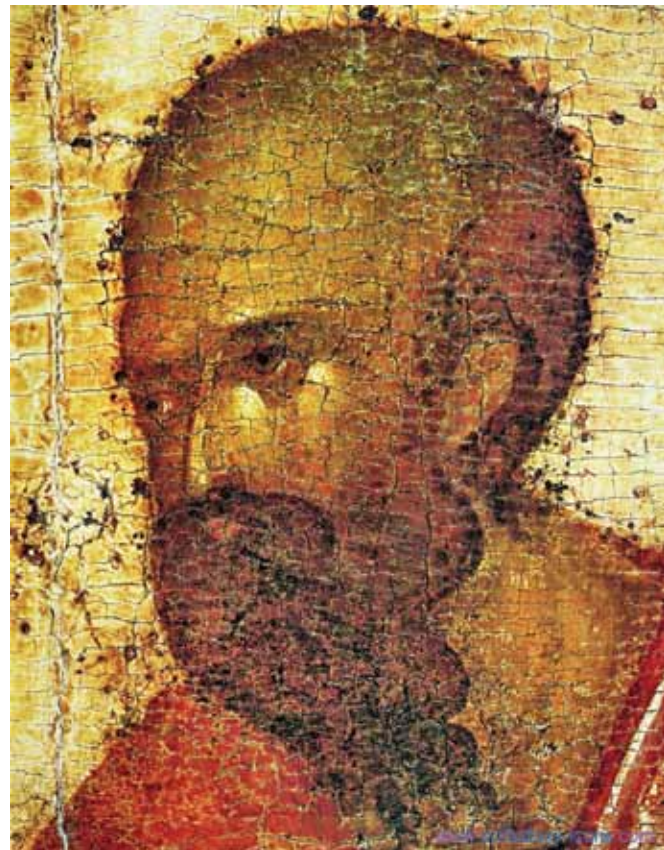
Глава 3. Стих 22. ***И то правда Божија кроз вјеру у Исуса Христа за све и на све који вјерују, јер нема разлике.***

За оне који су се уплашили од суда, а желели спасење, било је врло утешно да чују: *а сада се јавила правда Божија*. Међутим, тиме је могла бити незадрживија жеља да се одређеније сазна шта је то правда Божија. Реци нам што пре, каква је то правда? И у чему се она састоји? Ево ње! *Правда Божија кроз вјеру у Исуса Христа*. Како се праведност савршава овим путем, Апостол ниже објашњава, управо: да верујући добија опроштај грехова и благодат Светог Духа, која ушавши у срце изгони грех из њега и уселјава у њега праведност. Овде је само навео општи став о томе: правда Божија је могућа и на делу се јавља кроз веру у Исуса Христа, дајући до знања да се овде под вером Христовом подразумева сав новозаветни домострој спасења, усвојен искрено, усрдном вером у Господа. Теодорит пише: овим речима је „поновљено оно што је речено раније, да би се допунило оно што недостаје. Пошто је Апостол рекао: *јави се правда Божија*, а потом је унео у реч нешто друго, онда по неопходности поновивши ову реч, указује да се могу користити овом правдом по вери у Владику Христа, било Јудејци – било Јелини, који буду пожелели да је добију.“

За све и на свима – наши тумачи следећи Теодорита схватају ове речи овако: „рекавши: *за све*, подразумева Јудејце, а рекавши: *на свима*, верујуће из других народа“. Ово схватање се оправдава речима које следе иза ових: *јер нема разлике*. Може се и тако разумети да је Апостол овим понављањем хтео да јаче учврсти мисао о свеопшности спасења вером Христовом, сугеришући и то да је ово једини за све начин спасења и да је он отворен за све и свима се нуди, нико се из њега не искључује. Може се још и овако разумети: *за све*, εἰς, унутар свих, *на свима*, ἐπὶ, над свима, поврх свих. Правда Божија вером Христовом делује унутар свих и савршава се – и на све се простире. Тамо се подразумевају они који су поверовали окусивши праведност, а овде се указује сила домостроја Христовог, довољна за читаво човечанство, за све векове и која се на све простире. Тамо се славе они који су поверовали, а овде се позивају они који још нису поверовали, указивањем на спасоносну силу Христову, која их осењује.

За све и на свима верујућима. Сила домостроја Христовог се простире на све, али се усваја само

од верујућих, оних који са искреном вером примају благовест Јеванђеља и испуњавају оно што оно захтева; оних који су одлучили да одбаце безбожност и светске похоте, да би *целомудрено, благочестиво и праведно* живели у свету. Речима: *кроз вјеру у Исуса Христа* – указује се на домострој спасења, који је савршен Исусом Христом; а речима: *за све и над свима верујућима* – указује се на његово усвајање вером, на то да се у добрима овог домостроја може учествовати само кроз живу веру.

Јер нема разлике. Само се једно захтева: веруј искрено, а све друге особености, по којима се разликују међу собом људи и народи, немају у овом делу никаквог значења, то јест не дају никаквог права и не изумијају никога. Искрена вера изједначаје све разлике и свима подједнако отвара улаз у двор правде Божије. Наводећи ову реч, Апостол једне смирује (Јудејце), а друге (незнабожце) подстиче. Првима као да каже: немате разлога да се гордите, а другима: не треба да очајавате. Нико нема права, али нико није ни одбачен неправедно. Ма ко дошао, биће обучен у правду, само по вери. Када немаш вере, онда нећеш ништа ни добити (ма ко ти био); и када имаш вере, нећеш бити запостављен (ма ко ти био). Принеси веру – и купићеш одежду правде, обућићеш се у њу и прославити се у њој, ма колико раније био низак твој положај.

Глава 3. Стих 23. ***Јер сви сагријешилише и лишени су славе Божије.***

С једне стране *нема разлике*, јер су сви сагрешили и лишени су због тога славе Божије; с друге, сви се оправдавају (искупљују) *даром* (3, 24). Апо-

стол је горе доказао да су сви сагрешили, изводећи на суд и незнабожца и Јудејца. Знали су како је требало живети, а живели су супротно томе; дакле, грешили су свесно, противећи се савести и пригушујући је; грешили су смртним грехом. „Не говори ми: онај је Јелин, онај је Скит, онај је Тракијац (а ја сам Јудејац), сви су подједнако криви. Ако си добио закон, онда си се из закона научио како да распознајеш грех, а не како да га избегаваш“ (свети Златоуст).

И лишени су славе Божије. Лишени су, οστερουνται, немају славе Божије, нема код њих славе Божије. А ово може имати и следећи смисао: нема код њих или од њих славе Богу. Сагрешили су – и нема од њих славе Богу, не слави се код њих и од њих Бог, већ се напротив хули име Божије од њих. Тако Екуменије пише: „удаљили су се од прослављања Бога – и од указивања Њему дужног поштовања; Јудејци – као преступници закона, незнабожци – као идолопоклоници“. Међутим, овде је пре мисао да су они ради грехова лишени сла-

ве, у коју би били обучени од Бога, ако не би грешили, већ живели по вољи Његовој и испуњавали Његове заповести. Они, који се Богу привијају и бивају Му верни, носе на себи одсјај славе Божије. Бог их облачи у ову славу, због присутног у њима богоподобја. Тако је било предодређено у почетку и тако је било у првосазданима. После преступања заповести помрачила се ова слава и остала је помраченом, и не само да се код човека она не обнавља, него се све више и више помрачује. Нису поштовали Бога, верношћу заповестима Његовим, и Бог их је лишио славе, која им је била предодређена. Свети Златоуст каже: „да Јудејци не би рекли: иако ми грешимо, не грешимо при томе као незнабожци, онда је Апостол додао: *и лишени су славе Божије*. Иако твоји греси нису нису једнаки са гресима других, ипак си и ти подједнако лишен славе, јер си увредио Бога, а увредилац не може бити прослављен, него постиђен.“ Теофилакт пише: „Ако он (Јудејац) и није тако сагрешио, ипак је подједнако лишен славе, јер је увредио Бога, а увредилац не бере плодове славе, него неславности.“

Глава 3. Стих 24. *А оправдавају се даром, благодаћу Његовом, кроз искупљење које је у Христу Исусу.*

Оправдавају се, δικαιουμενοι, што значи: добијајући опроштај грехова, будући да се разрешавају од грехова и задобијају праведност, постају праведни. Дело спасења се неизбежно састоји и у једном и у другом; зато једно и друго може и треба да се смести у једну реч.

Што се тиче тока саме речи, она се може овако повезати са претходном: и оправдавају се тек благодаћу, или: тако да се они оправдавају тек благодаћу. Овде је присутна следећа мисао: они су у таквом стању да се не могу оправдати другачије него благодаћу; или: ако постоји за њих могућност оправдања, онда је то не другачије него благодаћу, што је Бог и устројио за њих. Сугерише се да је све већ спремно за то; само прићи и узми. Пређашње је све неприкладно, а оно што је једино од помоћи јесте оправдавање *даром благодати*, који ја предлажем.

Благодат је овде – доброта и човекољубље. Са Божије стране није било никакве потребе за тим; све је устројено само по Божијој доброти. А ми људи, са своје стране ништа нисмо понудили и нисмо могли понудити ништа чиме би се заслужило ово чудесно оправдање. Бескрајно човекољубиви Бог се сажалио над нама и даровао нам могућност (начин) оправдања. Благодаћу се означава извор или узрок у Богу домостроја нашег спасења; а средство за то је искупљење.

Кроз искупљење које је у Исусу Христу. Кроз искупљење, δια της απολυτρωσεως. Искупљење је једини начин оправдања! Неко се искупљује када се за њега уплаћује новац и он се ослобађа од окова ропства. Људски род је кроз пад прародитеља допао у ропство греха и ђавола, који су овладали њиме по његовој кривици, која је привукла на њега проклетство Божије. А да би се он спасао, требало је скинути проклетство, давши оправдани разлог за разрешавање од грехова, и затим

улити у њега нову силу за истребљивање силе греха и кроз то одбити ђавољу власт. Све ово је савршио Господ Исус Христос, Син Божији Јединородни и Бог, примивши на Себе људску природу и њоме умревши на крсту, васкрсавши, вазневши се на небеса, и севши са десне стране Оца, и Духа Светог ниспославши на свете Апостоле, а кроз њих и на читав људски род. Све ово у својој свеукупности и јесте домострој спасења нашег или искупљење рода људског. Они који му приступају са вером добијају опроштај грехова, а потом и благодат Духа кроз тајинства и јављају се не само разрешенима од кривице, него и праведнима у своме унутрашњем устројству. Искупљењем се понекад не означава читав домострој спасења, већ једино то што нас је Господ крсном смрћу Својом избавио од осуде која је лежала на нама и терета проклетства Божијег. За откуп нас неизмиривих дужника – Он је дао Своју крв. Она и вапије више од Авелеве, али не призива казну свише, већ савршено оправдање на сваког верујућег.

Са руског превео Небојша Ђосовић

САВРЕМЕНА РУСКА ПРАВОСЛАВНА ПЕДАГОШКО-КАТИХЕТСКА МИСАО И ДЕЛАТНОСТ

Наш епархијски часопис у сарадњи са Министарством вера и дијаспоре републике Србије у оквиру пројекта „Унапређење верске културе, верских слобода и толеранције“, као дела програма „Остваривање сарадње државе са црквама и верским заједницама“, објављује чланке и одломке из чланака који за циљ имају упознавање наше теолошке и педагошке јавности, као и свих оних који су укључени у процес осмишљавања, организовања и извођења верске наставе у нашим школама, са верском наставом и процесом верског васпитања деце у Руској православној Цркви. У ту сврху изабрани су радови еминентних руских аутора који се баве овом веома важном темом. Преко овог пројекта читаоци Каленића моћи ће да боље упознају теоријске и практичне основе православног хришћанског погледа на образовање и васпитање у Руској православној Цркви. Као резултат нашег пројекта, осим објављивања текстова у Каленићу, проишаћи ће књига, тј. својеврсни теолошки Зборник о савременој руској православној педагошко-катихетској мисли и делатности, какав до сада није објављиван на српском језику.

Л. В. Сурова

УЧИМ ДА УЧИМ

Трагање за православним методом у педагогији¹

Шта је схоластика? Подсетимо да је схоластика, као црквена наука, систематизујући целокупно хришћанско учење, настала у XIII веку. Њеним оцем сматра се Тома Аквински. Заслуга високе схоластике је у томе што је она дала позитивне аргументе хришћанском погледу на свет у категоријама логике. Истине Откровења Божијег биле су помоћу ње преведене на језик људског разума. Строга схоластичарска класификација црквених тумачења је, у једном моменту, историји пружила могућност помирења вере и знања. То би могао бити почетак одуховљења све науке и уметности. Међутим, догодило се супротно: код следбеника Томе Аквинског схоластика се преображава из уређеног теолошког откровења у задату и наметнуту идеологију. Позна схоластика је заволела своје категорије и конструкције више од човека, коме је првобитно била намењена. Није постала помоћница људског духа, већ препрека његовом развоју.

Схоластички спорови средњовековне Европе, по сведочењу савременика, личили су, ако се тако може рећи, на витешки турнир логичара. Овде је раскош доказа циљ, а слушалац-партнер је противник. Реторика, стремљење живописној лепој речи, жеља да се у усменом двобоју победи, постепено из срца истискује жељу за истином и љубављу. Код многих долази до захлађења вере, губитка живог осећања Бога.

Интересантно је да је у речнику В. Даља схоластика одређена као „филозофија спољашњости, школско усмерење које је сувопарно, тупо, беживотно“.¹ И тамо читамо нешто застрашујуће: „схоластичарски дух“, то јест умртвљујући, замрзавајући и, скупа с тим, дух фразерски, китњаст, дух спољашњег императивног моралисања, застрашивања и претње...

Можемо бити чврсто уверени да је тај дух неспојив са духом љубави. Колико год да је високо

здање схоластике, оно смешта само једно „ја“, само једну свест, свест говорника. А с тачке гледишта Православља, то није довољно, јер је само саборски разум непогрешив.

Шта је ту чудно у вези схоластике и педагогије, у самом процесу школовања?

Поучити форми, а не суштини, стремљење да се ученици не оријентишу у сложенем и променљивом свету, већ да им се пруже нека пасивна знања о њему. У педагогији се схоластичким приступом не јављају задаци целовитог развоја личности – васпитања духовног разума; у већини случајева присутна је идеја безличног преноса знања, на одређени начин структурисаног и систематизованог, које већ постоји у наслеђу човечанства и, паралелно с тим, учење примене тих знања.

Заправо, овај метод се у образовању чини анти-педагошким и узалудним пошто не одговара актуелним потребама самог детета, не побуђује га на духовни живот. Овде се између учитеља и ученика не подразумева лични однос, већ се ствара бездан отуђења. Није ли то приморало Даља да схоластику назове „беживотним усмерењем“?

савремена руска православна педагошко-катихетска мисао и делатност

Поражавајућа је виталност схоластике. Овај метод је веома брзо загосподарио духовном школом средњег века и постепено се проширио на већину световних просветних установа. Зашто?

Схоластика поседује велику педагошку саблзан – брзо напунити човека оним знањима која нам се чине корисним, научити га да их употребљава и на тај начин га учинити погодним за окружење. Ова се саблзан спекулативно оправдавала и ревноним служењем и потребом црквеног јединства. Она се увијала у рухо државне бриге о моралном васпитању поколења које стасава, позивајући се на буквално поимање библијског цитата о кажњавању деце и духовном васпитавању у страху Господњем (заправо их нису учили страху Господњем, већ ништавном страху пред учитељем, плашљивости, тужакању).

Све је то сачињавало илузорну слику успеха у педагогији и створило је у јавном мњењу нему трпеливост према схоластици у школи. Деци је било жалосно: „Шта да се ради – учење није слатко.“

Али, тиме што се дореволуционарна школа окренула од детета, сама је себи потписала окривљујућу пресуду. Сетимо се мудрих опомена А. С. Хомјакова: „Они који су за истинску веру узели мртву веру, то јест лажну, или спољашње знање, доспели су у својој заблуди до тога да су из своје мртве вере начинили осму свету тајну.“² Духовно руководство школе било је парализовано и одбацивало је све ново. Разуме се да су све живе стваралачке снаге Цркве и свег мислећег света устале против тога.

Може се рећи да је почетком нашег века скоро дошло до „антисхоластичарске револуције“. Многи светски педагози подигли су свој глас. Не можемо више да не примећујемо коме су упућене наше речи! Школа треба да постоји зарад детета, а не зарад учитеља! Али, како би овај протест заиста био плоносан, неопходно је било схватити у чему је зло схоластике и разјаснити шта јој се може супротставити у духовном и научном смислу, шта би више одговарало самом духу јеванђељског Откровења, духу љубави и служења. Неопходно је било тражити нови метод. И тај метод је постао дијалог.

Ваљало би рећи да дијалог не треба схватити само као узајамну делатност двоје људи. Дијалог је укључивање личности у непрекидно делујући, односно покретљиви систем који траје читавог живота, учествовање у њему, јединство са њим. Зато је дијалог немогућ изван системског размишљања, изван систематичних приступа. Али, шта је то?

Систематични приступ јесте способност перцепције света као јединствене целине. С те тачке гледишта било коју чињеницу немогуће је посматрати као самостални феномен, већ као елемент система с мноштвом видљивих и невидљивих веза. Изван тих веза чињеница престаје да буде истоветна самој себи и постаје само део посматране појаве, то јест у строгом смислу речи постаје друга чињеница. О систематичном приступу у педагогији постоји већ обимна литература.³ Наш задатак је да смислимо систематичан приступ са тачке гледишта библијског Откровења.

Хришћанство нас учи перципирању света као живе целовите творевине Божије; попут Откровења све је овде у вези са свим. Уски поглед на хришћанство неће само ограничити поимање него ће извитоперити слику света. Удубљујући се у знање ми не смемо изгубити оријентире и по сваку цену морамо у себи сачувати осећај целине. Нека она у нама звучи као неки чисти божански камертон, онда ће наш сопствени глас неминовно бити у дијалогу са свом творевином Божијом. И не треба се бојати да ће човек умрети од те громогласне полифоније света. Он превазилази свет – како учи хришћанска антропологија – због тога је тај дијалог могућ као начин живота, као вечно саветовање са Богом, као непрекидна пажња за човека.

Монологи Schoластике морамо супротставити дијалог пажње, дијалог слушања, дијалог питања. Школа мора да послуша дете – не да прислуша дете! – како би потом оно нас саме боље слушало; слушати шта се с њим догађа, слушати замисао Божију о њему.

Хришћанину је јасно да слушање уопште није пасиван чин; слушање, пажња – то је духовна веза, неко јединство срца, лични међуоднос: слушајући оне који нас окружују ми и њих учимо да слушају. Не заборавимо предиван израз из староруског зборника *Пчела*: „Зар не знате да мера речи није оно што се говори, већ оно што се чује.“⁴ Учимо се да слушамо у нади да ће Господ свакоме дати да чује оно што је њему важно, суштинско.

Педагогији отуђујућег учитељског монолога мора бити супротстављена педагогија пажње, пажљивог слушања, учешћа.

Неће нам бити неинтересантно да схватимо да су већ у Старој Цркви постојале школе за оглашене, у чијој основи се налазио дијалогски метод. Тако

је у III веку у Александрији, а затим у Кесарији Палестинској, радила школа оглашених црквеног учитеља Оригена. Све је у њој било устројено на дијалогу са ученицима, на пажљивом ослушкивању кретања у њиховим душама.

У тој школи су се учили будући знаменити богослови, а међу њима Григорије Чудотворац. Завршавајући школовање, написао је похвалу из које ћемо навести неколико одломака. У њој нам даје карактеристике наставног процеса по етапама:

1. *етапа – дијалектика*. Овде је Ориген поступао као добри земљорадник над необрађеном земљом. Он ју је делио помоћу Сократових метода доказивања. На тој етапи код ученика се јављала способност да размишљају. Ориген је учио да се ствари не истражују само споља, но да се стреми досезању суштине.

Ориген је позивао своје ученике на љубомудрије, пошто љубитељи мудрости живе, по његовом мишљењу, животом достојним човека: они достигну знања о себи.

2. *етапа – физика*. Овде је као задатак постављено – развити нижи део душе. Проучава се различито и премудро устројство света, пажљиво се истражују васиона и њени делови. После тога у душу човекову уселјава се разумно дивљење пред светим домостројем Божијим, који све усаглашава међу собом. Истовремено се проучавају геометрија, астрономија и различите природне науке.

Као органски наставак јавља се 3. *етапа – етика*. Сада је неопходно учинити ученике имуним на тугу, усредсређеним на изворну богоподобност. Како је Ориген достигао тај циљ? На овом ступњу он је постајао истински духовни наставник својих ученика, помагао им је да контролишу себе, како помоћу речи тако и помоћу дела. То је био систем аскетског васпитања. Коначни циљ читаве етике био је – приближити човека Богу и научити га да у Њему пребива.

4. *етапа – теологија и филозофија*. Ориген је захтевао читање свих филозофа и песника, осим безбожника. На почетку ученици нису морали ништа да одбацују пошто се њихове критичке способности још нису развиле. Учитељ као да је ишао редом водећи ученика за руку. Све лажно, што се тицало привидне благочестивости, он је рушећи одбацивао и учио да одбацују.

И тек после тога Ориген је своје ученике учио Светом Писму, појашњавајући им такозвана „затамњена“ места Светих Речи.⁵

Треба рећи да неке поставке Оригенове теологије нису постале општеприхваћене, а означене су као његова појединачна теолошка размишљања. Када су у питању његова педагошка и, важније, методолошка достигнућа, она су одобрена од стране свих хришћанских педагога. Васпитаници оригеновске школе допринели су истинској слави Цркве III-IV века.

У прошлим временима било је и других теолошких школа, а свака од њих имала је своје методе школовања и васпитања.⁶ Антиохијска школа, на пример, или како је још зову Источно-сиријска,

са центром у Едеси. Овде је у основи наставе био историјско-граматички принцип. Ученици су анализирали, преписивали и напамет учили најпре Петокњижје Мојсијево, затим Књиге пророка, потом књиге Новог Завета. Главни улог била је марљивост, памћење, рад на правилном читању Светих Текстова.

На методолошком плану ова је школа наставила традицију синагогалне старозаветне педагогије, као да је дошло до уплива новозаветних садржаја у добро израђене припреме учитеља и наставника вере у Старом Израилу. У другој половини IV века овом школом је руководио свети Јефрем Сирин. Познато је да је у њој учио свети Јован Златоусти, али, истина, он је ту дошао већ примивши добро грчко образовање и као формирана личност.

Није на одмет поменути и стару теолошку школу у граду Хипону, коју је надахнуо блажени Августин, а потом је она добила назив латинска школа. Овде је за основу васпитања будућих црквених служитеља била узета реторика. Развој црквене красноречивости отпочео би са Цицероном; читање и проучавање Светог Писма спровођено је анализом и учењем добрих образаца проповеди.

Школа је себи као практичан циљ поставила припрему пастира који морају да тумаче било који одељак Библије, да објашњавају људима смисао закона црквеног живота. Васпитање је овде било строго са извесним елементима принуде.

У Старој Цркви било је и других теолошко-педагошких школа. Задржали смо се само на најпознатијим. Међутим, у историји никакво искуство не ишчезава дефинитивно: једно се најпре појави као актуелно за неку епоху, друго за другу.

Са руског превела Марија Дабетић

напомене :

¹ Из књиге: Сурова Л. В. *Православная школа сегодня*. Владимирская Епархия. 1996 Преузето са <http://www.synergia.itn.ru/kerigma/pedagog/surova/stat/uch-uch.htm>

² Даль В. *Толковый словарь живого великорусского языка*. Спб. М., 1882, т. 4, с. 370.

³ Хомяков А. С. *Церков одна*. Соч. В 2-х тт., т. 2, М., 1994, с. 17.

⁴ См. Кн. Чуприковой Н. И. *Умственное развитие и обучение*. М., АО „Сълетие“, 1995, гл. II.

⁵ См. „Древняя русская Пчела по пергаментному списку, труд В. Семенова“. Сб. Отд. Рус. Яз. И словесности. Ан, 54, №4.

⁶ *Творения Григория Чудотворца*. 1916, с. 18-52.

⁷ См. Статию А. Дьяконова. *Типы высших богословских школ в Древней Церкви*. Христианские чтения, т. 239, ч. 2, 1913, с. 500.

МИСЛИ О ДЕЦИ У ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ ДАНАС

(одломци)

Из књиге: Монахиња Магдалина, *Мысли о детях в Православной Церкви сегодня*, Москва: Отдел религиозного образования и катехизации Московского Патриархата, 1992. Преузето са: <http://orthodoxia.org/lib/1/1/3/10.aspx>

Свака личност и свака породица је јединствена. Оно што најпре представља лични савет упућен у сасвим конкретној ситуацији веома је тешко изложити у форми систематског и уопштеног учења о хришћанском васпитању деце. Тај задатак се може упоредити са покушајем да се састави уџбеник аскетике на основу појединачних светоотачких изрека. Ја сам одабрала, колико је то могуће, незваничан карактер почетних разговора, ниуколико не претендујући на потпуно разматрање свих аспеката хришћанске педагогике.

(...)

Када предајемо живот новом поколењу, наш задатак је да дамо не само телесни, већ и духовни живот. Важан је труд нахранити и обући дете, још је важније обезбедити му здрав интелектуални и емоционални развој, али је неупоредиво важније подстаћи његово духовно узрастање. Духовни живот је нешто најдрагоценије што можемо предати деци у наслеђе.

Ни за кога не треба сматрати да је његов живот предодређен, било да је започео у Божијој близини или не. У сваком тренутку Бог нас може позва-

ти себи и изменити нас својом благодаћу и нашим покајањем. Па ипак, родитељи хришћани могу утицати на духовно благостање своје деце, окружујући их љубављу и молитвом од самог зачећа.

(...)

Рођење детета

Христос је рекао да мајка, када роди, од радости заборавља порођајне болове, „јер се роди човек на свет“ (Јн 16, 21). Ове речи говоре да је за самог Бога рођење свакога детета посебан догађај. У Божијим очима свака личност је јединствена, „други“, „ти“.

Један старац је саветовао мајци која се припремала за порођај да запечаћује дете духовним печатом, непрестано вршећи Исусову молитву све време боравка у породилишту, па чак и у току самог порођаја.

(...)

О крштењу

Наш однос са Богом није чисто интелектуалан. Ми можемо свесно познавати Бога чак и пре него што почнемо да говоримо. Због тога Православна Црква крштава и причешћује и децу. Има оних који мисле да је боље не крстити дете, да би оно само изабрало свој пут када одрасте. Исто тако можемо не хранити дете, него чекати да одрасте довољно да би само изабрало храну која му се свиђа. Или да не разговарамо са њиме, пружајући му могућност да само изабере свој језик. Треба разумети да нам крштење даје а не одузима духовну слободу.

Родитељи својој деци за крштење треба да пронађу кумове који ће разумети да је њихова највиша обавеза брига о духовном узрастању свог кумчета.

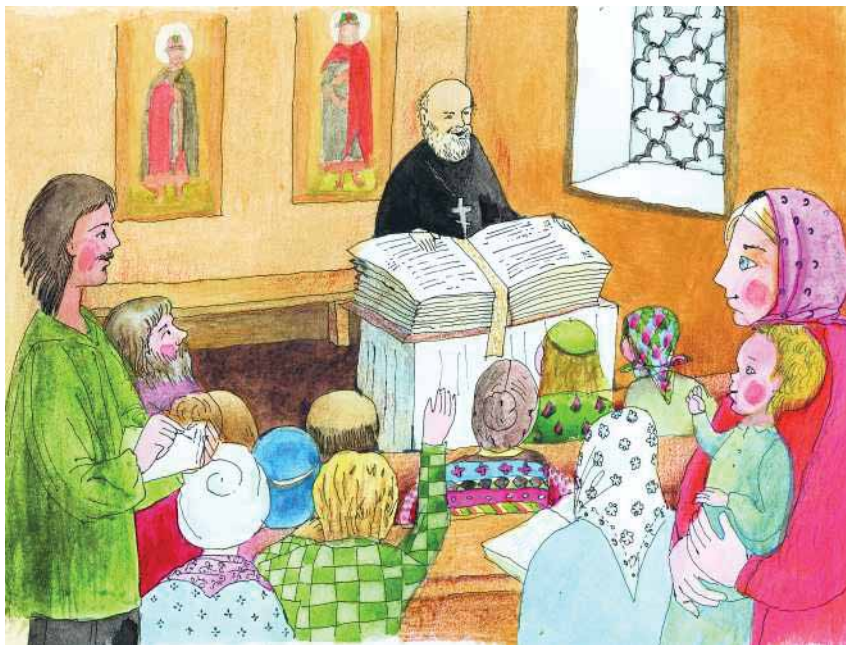
Благодат крштења се никада не губи. Она може бити заглушена грехом, може пасти у заборав, али се без ње не може остати. Особе које су у детињству добиле семе крштења брже ће се окренути (вратити) Богу као одрасли, чак и ако нису васпитани као хришћани.

Брига о детету које расте

За дете је неупоредиво боље (уколико ниједан мајчин физички недостатак то не спречава) да буде исхрањено мајчиним млеком. То говори и савремена медицина. Међутим, ја нарочито желим да истакнем духовни аспект дојења. За дете је боље ако

је оно што га исхрањује и формира његово тело енергија људске личности која воли и која се моли.

Мајка треба да се потруди да време дојења проведи у миру и молитви, да би дете заједно са телесном добијало и духовну храну.

У наше време улога мајке се често потцењује. То је резултат дубоког духовног незнања. Ми, као хришћани, треба чешће да размишљамо о улози Мајке Божије и чина светих мајки, чија су имена такође у црквеном календару, да бисмо се ослободили од сваке сумње у светост материнства.

Материнство даје пример жртвене љубави. Цео дан мајка посвећује деци, нарочито када су мала. Она је у неком смислу лишена сопственог живота, који је предала породици, али је управо та љубав изграђује као личност и као икону Христа.

У првим месецима живота дете је готово сасвим зависно од мајке, али већ од самога почетка велику улогу игра и очинска љубав и нежност. Животна потреба за тим објашњава се на психолошки начин, али исто важи и у духовном смислу. Једна од трагедија савременог живота је у томе што одраста тако много деце чија је слика оца негативна или не постоји, што представља претњу по њихов однос са Богом – Оцем небеским. Очеви треба да се упињу да пронађу време за дружење са својом децом.

(...)

Васпитање у вери

Циљ хришћанских родитеља и наставника, који треба увек чувати макар на дну свести, јесте надахњивати децу на личну љубав према Христу и Мајци Божијој. Ако дете одрасте поштујући Господа и Мајку Божију као своје омиљене личности, та љубав ће учврстити његово срце у Богу, и ако касније прође и кроз сумњу или се чак удаљи од Цркве, оно у свом срцу макар неће бити против Христа, а то се може испоставити да је довољно за његово спасење.

Деца се у вери васпитавају пре свега личним примером и молитвеном атмосфером љубави у дому. То дотиче дечије срце. Дете без објашњења стиче молитву као нешто најприродније, и нису му потребни логички докази да би спознало Божије присуство.

У житијима светих има много примера како је на животни пут светога утицао неки праведник кога је овај само посматрао. На пример, Свети Нектарије је увек памтио љубав своје баке и приказ како она стоји пред иконама и моли се.

У привођењу детета Богу, љубав, молитва и пример су, свакако, ефикаснији од речи (заправо, они и дају снагу речима). Наш труд као родитеља и учитеља у вери често је сакривен, потајан. Он нам пружа искуство „страшног“ аспекта људске слободе: нико другој личности не може наметнути љубав према Богу. Ми, заправо, и не бисмо желели да је другачије, ми желимо да волимо Бога слободно и желимо исто то целога човечанству. Али, у исто време, молитва за нашу децу

коју волимо задаје нам непрестани унутрашњи бол. Лакше је говорити него молити се.

Када покушавамо да објаснимо деци нешто у вези са Богом, али не можемо да нађемо праве речи или разговор скреће са теме, не треба по сваку цену настављати објашњавати, већ треба следити Божије надахнуће и расположење дететовог ума. Деци

не можемо помоћи толико речима, колико тиме што ћемо сами ходити пред Богом. Неки одрасли хришћани мисле да Бог није присутан у разговору у ком се о Њему не говори.

Најбоље педагошке методе су усмерене на то да се деца науче да уче. Постоји пословица: „Дај сину рибу и нахранио си га за данас, научи га да пеца и нахранио си га за цео живот.“ Ми, као православни

родитељи и наставници, свој задатак схватамо на сличан начин. Ми надахњујемо нашу децу да воле Бога и учимо их како да истражују Божију вољу о себи. Ако су деца научена да воле Бога, све остало ће им се додати (Мт 6, 33).

Деца у православним породицама (а деца свештенства нису међу последњима у томе) увек пате од неке врсте „презасићености“ причама о Богу и Цркви. Она могу и даље слушати из пристојности, али је очигледно да им више није занимљиво да слушају било шта о Богу, чак да су уморни „од њега“, да би хтели да одморе „од њега“. У недељној школи се увек могу видети деца са веома различитим способностима и расположењем да слушају о Богу. Трудимо се да их надахнемо, али не треба да им намећемо. Чак једно исто дете може једном бити духовно пријемчивије него неки други пут.

(...)

Ако су се односи између детета и родитеља већ изградили и ако им дете верује и поштује их, понекад је довољан строг или жалостан израз лица да би дете схватило своју кривицу. Записано је да је преподобни Силуан у младости једном приликом пао у грех. Отац му је сутрадан рекао: „Синко, где си био јуче? Болело ме је срце.“ Ове кратке речи су се усадиле у његову душу до краја живота. Једном другом приликом преподобни Силуан (тада још увек Семјон) је припремио месо за своју браћу и оца који су радили у пољу, заборавивши да је петак. Пола године касније отац му је са благим осмехом рекао: „Синко, сећаш ли се како си нас у пољу нахранио свињетином? Знаш, био је петак. Јео сам као да једем мрцину.“ – „А зашто ми ниси рекао одмах?!“ – „Нисам желео да те узнемирим, сине.“ То није била пука попустљивост, већ плод дубоко укорененог односа поверења и поштовања.

Дисциплина треба да буде разумна и правична. Њен циљ је научити дете да разликује добро и зло. Деца су веома осећајна према питању правичности

и веома их узнемирава када виде да родитељски бес може да плане због нечег безначајног, или када су прекори непредсказиви. Ако упозоравамо пре него што ћемо казнити, упозорење не треба да прелази границе онога што бисмо заиста могли учинити. После казне треба да покажемо спремност да опростимо. Деца веома често осећају да их родитељи не воле када се лоше понашају. Треба да осуђујемо грех, а не грешника.

Наша љубав према деци за њих треба да буде икона Божије љубави према човечанству. То значи да, ако дете признаје кривицу и показује жаљење, треба да у сходној мери ублажимо прекор или казну, макар својим расположењем. То не значи да подстичемо грех, нити то тако изгледа. Међутим, потребно је охрабрити дете да не би убудуће покушавало да сакрије своју кривицу или да изнађе „речи лукаве, да измишља изговоре за грехе“ (Пс 141, 4). Треба умети дати му да осети укус радости повратка „блудног сина“, јер је и наш сопствени однос према Богу такав. Превара је много гора од ма каквог лошег понашања, и ако се она појави између детета и родитеља постаје јако тешко поправити односе.

Децу никада не треба кажњавати нити им претити позивајући се на Христа. Не дозволите да дете мисли да га Христос не воли због лошег понашања или да је болестан зато што га је Господ казнио. Ми сами треба да представљамо довољно снажан ауторитет за дете, немајући потребе да од Христа правимо полицајца и да њиме плашимо децу. Деца ће замрзети Христа ако, када се разболе или виде неког болесног, буду мислила да је то његова казна за грех, или ако у тренутку када чине нешто лоше буду мислила да их Он не воли. А и није тако, јер Христос воли грешнике, Он је умро за грешнике.

Постижући дисциплину и послушност, не треба заборављати на лични развој детета и на његов карактер. Наш педагошки задатак уопште није сломити или укинути вољу детета и његову личност у потпуности потчинити својој, као када се млади коњ навикава на јахање. Иако мало дете мора најпре да научи да ради оно што му се говори, коначни циљ је да развије самопожртвованост и поштовање према другима. Уколико сломимо вољу детета, лишићемо га онога што представља незаобилазан део слободне људске личности, неопходно оружје хришћанина у борби за опстанак. Човеку је потребна сопствена воља да би прошао својим путем кроз овај свет, да не би остао потпуно зависан од атмосфере дома. Претерана зависност се обично пројављује када човек одрасте и треба да напусти кућу. То треба имати на уму када покушавамо, на пример, да смиримо тврдоглавог малишана. Понекад треба прихватити предлог детета, па чак и малог.

Са руског превели Јелена и Иван Недић

ОСВЕЋЕНА ЦРКВА СВЕТЕ ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЕ МАРИНЕ У ГОРЊОЈ САБАНТИ

Православна црква 30. јула слави успомену на Свету великомученицу Марину – Огњену Марију, тог дана је у Горњој Сабанти Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован, осветио новоподигнут храм, који је и посвећен Светој великомученици Марини. Овај храм подигнут је 1993. године, на месту где се налазила стара Црква из 1933. године, која је због дотрајалости срушена.

Светој Архијерејској Литургији, коју је служио Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован, саслуживало је свештенство и монаштво епархије шумадијске, уз молитвено присуство верника.

После светог Причешћа, коме је приступио велики број верника и завршене Литургије, Владика је благословио наставак радова на храму, а потом се приступило заједничкој трпези у ресторану „Брестови и Визија“.

После завршеног освећења и Свете Архијерејске Литургије, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Господин Јован, уручио је Архијерејску грамату признања црквено-општинском одбору Сабаначко-Ратковићком, као признање и захвалност на њиховом несебичном раду у изградњи и завршетку овог прелепог храма. Затим је уследио свечани славски ручак који је припремљен за све присутне.

Иван Јовановић, парох превешки

Беседа епископа Јована на освећењу цркве у Горњој Сабанти

Дух Свети је данас осветио ваш храм и тиме је осветио ваше место и душе вас који сте данас учествовали у освећењу овога храма.

Браћо и сестре, у Цркви Божијој све се догађа од Оца кроз Сина у Духу Светоме. Црква Божија која је тело Господње, а ми удови Његови, јесте дарохранилница наша одакле ми црпимо духовну храну за оздрављење, на првом месту, душе, а онда оздрављење и тела. Та дарохранилница, браћо и сестре, јесте храм Божији, Црква Божија. Са данашњим освећењем, ви сте добили парче неба овде на земљи. Оно је освећено, у њега су положене мошти. Зато вас молим, драга духовна децо, да увек када долазите у храм на службу Божију имате на уму да стајете на свето место, да стајете на парче неба. Ако будете у храм долазили измирени са собом, са Богом, измирени једни са другима, ви ћете осетити то благо њихање Духа Светога који увек дише над онима који траже Бога.

Браћо и сестре, времена су озбиљна, много невоља имамо, много раздора, много је похлепе људске. И других невоља је много, па ако немамо Бога у себи и Бога са нама, нећемо моћи да одлимо свим искушењима. Како ћемо да сачувамо, брате и

сестро, и ти и ја, душу, ако се поуздамо сами у себе? Не можемо ако се уздамо сами у себе, већ морамо да тражимо милост Божију, љубав Божију, да тражимо наду Божију. Ако имамо вере, Бог ће нам све то додати. Све, браћо и сестре, бива по нашој вери. Зато Литургија у храм спушта и Бога, и све оно што је на небу, и светитеље, и анђеле, који саслужују са нама. Схватите колики је дар човеку од Бога: када дође на Литургију са њим саслужују и анђели и светитељи. Овога треба да се сећамо да би нам та светиња, о којој слушамо, којој се молимо, била на просвећење разума, душе и тела.

Црква је заједница Бога и људи; Бога, људи и анђела. Тако је хришћанину дато много, да он треба да живи на земљи, како кажу Свети оци, као Света Тројица на небу. А Света Тројица, као што знате, живи у љубави. Зато вас позивам, браћо и сестре, децо духовна, на љубав, на мир, на слогу. Црква вам је овде дата да се исцељујете, и од страсти и од слабости људске и од грехова својих; да се исцељујете од мржње, пакости, од злобе. Црква нам је дата да обједињује и сједињује и уједињује, а никако да раздељује и разједињује.

Доста нам је подела у души нашој, што се делимо сами са собом. Човек је такав: оно што је од Бога, то вуче Богу, друго вуче на другу страну. То је непрестана борба у човеку. Али, од нас зависи хоћемо ли тражити помоћ од Бога, или ће нас узети онај други – од кога не треба да тражимо помоћ.

Када нас он узме под своје, он нас чини синовима синовима пакла, он нас мога, он нас савија, уместо да нам улива веру, љубав и наду, он нам улива мржњу, злобу и пакост, свађу и поделе. Поделе и свађе нису

Нека би Господ дао, и ова данашња Света Литургија, да Света великомученица Марина којој је овај храм посвећен и Свети великомученик кнез Лазар Косовски, чије смо мошти положили у овај Свети престо, буду вама на помоћи. Овај храм јесте леп, али знате ли када је најлепши? Када је пун верног народа – тада је најлепши. Што више будете долазили у њега, овај храм ће се све више претварати у најлепшу ружу. Не будете ли долазили у њега, он ће бити сведок пред Богом, и вама и мени, да је он овде постављен само ради нас самих. Нико нас у цркву не тера силом, неће ни Бог насилно да нас тера у цркву. Не вреди нам да потрчимо у цркву само онда када нас снађу невоље, муке и патње. Немојте тако. Са Богом треба стално бити у контакту, стално у вези кроз молитву, кроз добра дела, кроз веру, кроз љубав, кроз наду. Дете се унапред труди да код оца заслужи оно што ће затражити. Бог је милостив, Бог је љубав, али тражи да и ми будемо милостиви, да ми одговоримо на Његову Божанску љубав човекољубљем, да љубимо Бога и човека.

од Бога, већ од ђавола. Ако мрзиш некога, ниси Богу опредељен, ако се свађаш са неким, опет не чиниш дело Божије. Каже се, благо онима који мир граде јер ће се синовима Божијим назвати.

Нека сте срећни, нека сте Богом благословени, нека вам је срећно и благословено освећење овог храма. Бог вас благословио.

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ДУХОВСКА ЛИТИЈА ПОВОДОМ СЛАВЕ ГРАДА ЈАГОДИНЕ

Поводом празника Силаска Светог Духа на апостоле (Педесетнице, Тројице) и славе Града Јагодине, у Јагодини је, по дугогодишњој традицији, одржана градска литија.

Прослава празника је литургијски отпочела у свим јагодинским црквама, а у цркви Светих апостола Петра и Павла литургијским сабрањем је началствовао Архијерејски намесник белички протојереј Небојша Младеновић.

Непосредно после прочитаног зачала из Јеванђеља верном народу се обратио намесник тумачећи речи Јеванђеља и поучавајући их важности и смислу празника. Празника који је почетак времена Цркве, рођендан Цркве, испуњење свега онога што је у свом земаљском животу савршио Христос. То је почетак Царства Божијег на земљи и рођендан свих нас окупљених у том Царству сваке недеље и празника истим Духом Светим.

После Свете Литургије, и молитава благодарности и за освећење природе и резања славског колача, свечана литија је кренула из цркве Светих апостола Петра и Павла улицом Кнегиње Милице, до градског записа у насељу Сарина међа, где је пререзан славски колач. Главној литији су се прикључиле литије из цркве Светог архангела Михаила и из цркве Свете Петке.

Велики број верника је овим крсним ходом приложио своју жртву како би саборно и у молитвеном духу, сви заједно призвали благодат Божију на град, своје куће, своје животе и целокупну природу која се преображава Духом светим.

Миломир Тодоровић, јереј

СЛАВА ЦРКВЕ У БАЋЕВЦУ

У недељу, 3. јуна, поводом храмовне славе и славе села Баћевца и Бождаревца, Свете Педесетнице – Духова, свештеник баћевачки јереј Влада Димитријевић служио је Свету Литургију уз саслуживање јереја Игорa Обрадовића и ђакона Дарка Павловића. У евхаристијском сабрању учествовало је мноштво верника, а први пут је наступио и дечији црквени хор ОШ „Кнез Сима Марковић“ из Баћевца, који постоји непуна два месеца. Захваљујући стручном руковођењу госпође Љубе Конте вредни ученици су успели да увежбају већи део Свете Литургије и својим учествовањем допринесу свечаности нашег сабрања. Већина верника се причестила. По завршетку Евхаристије и сечења славског колача, свештеници и верни народ су се упутили у Литију у којој су радост евхаристијског сусрета са Богом пронели селом. По обиласку записа у Баћевцу, литија је обишла и запис у Бождаревцу, где је прошле године, после вишедеценијске паузе, литија обновљена захваљујући иницијативи народа и свештеника. Литијско славље завршено је трпезом љубави у сали парохијског дома у Баћевцу.

Истог дана у вечерњим сатима одржан је у Дому културе у Баћевцу пригодан и богат културно уметнички програм под називом „Дани културе“. Међу учесницима били су већ поменути дечији црквени хор ОШ „Кнез Сима Марковић“ из Баћевца, песници, сатиричари, вокални и инструментални извођачи. У наставку програма отворене су две изложбе. Изложбом „Додир“ публици су се представили Олгица и Александар Куцина, академски вајари из Вранића. У оквиру „Етно поставке“ нашли су се експонати из колекције Радојнице Белог Госића

из Бождаревца. Награђени радови ученика на конкурс „Мотиви из народног живота“ и радови који су ушли у ужу селекцију били су изложени у просторијама Дома културе у Баћевцу. Организатор манифестације био је јереј Влада Димитријевић уз помоћ Месне заједнице Баћевац и Центра за културу Барајево.

Сутрадан, 4. јуна, на други дан Духова, Свету Литургију служио је јереј Игор Обрадовић. По завршетку службе свештенство и народ су пошли у великом броју у Литију, обилазећи записе у селу Гунцати. Већ традиционално, ову литију живописном је учинило присуствовао великог броја коњаника и кочија. Свечана поворка је обишла и место на коме ће ускоро почети изградња храма у селу, а све се завршило сечењем славског колача код Дома културе, где је овогодишњи домаћин, Драган Николић, предао део славског колача господину Дејану Николићу. Прослава је завршена гозбом коју је домаћин славе припремио за учеснике литије.

ЛИТИЈА ГРАДА КРАГУЈЕВЦА И СЛАВА СТАРЕ ЦРКВЕ

На дан силаска Светог Духа на апостоле, верни народ је са братством Старе Цркве и бројним гостима, са неизмерном радошћу дочекао свога Епископа Г. Јована, који је служио Свету Архијерејску Литургију у Старој Цркви.

У својој беседи је Владика Јован рекао да је Дух Свети са нама увек, посебно онда када је најтеже, као што сведоче

догађаји из историје спасења, када је разбежале апостоле под Крстом Господњим, утврдио и оснажио. Зато је Господ у последње дане рекао: *Ко је жедан нека дође мени и пије* (Јн 7, 32-52), јер је много пута Господ најављивао долазак Духа Светога као круну свега онога што је Он на Земљи међу људима чинио. Дух Свети своди Небо на Земљу и Земљу уздиже до Неба, што представља пуноћу нашег живота. Наша Црква је постала заједница обожења, грађење новог. Овим је завршено божанско откривење Господа нашег, и у томе је сила хришћанства, у сили Духа Светога. Док тај Дух обитава у хришћанима, вера ће опстати. Где је Бог ту нема места злу, мржњи и пакости. Христос каже да је дошао да донесе огањ на Земљу. Тај огањ је на Педесетницу запаљен силаском Духа Светога. Зато вера наша није у речи, већ у сили Духа Светога. Црква није у било ком човеку већ у заједници у Истини и у Духу. Њоме је престала трагедија духа људског, Њиме је откривен његов вечни смицао, а ми смо Духом поучени да сведочимо Христа.

Након причешћа верних пресечен је славски колач, а домаћин је ове године била Југослава Ђорђевић из Крагујевца.

У поподневним часовима оформљена је литија, уз учешће народа, свештенства, припадника Војске Србије, Полицијске Управе Града Крагујевца, Ватрогасно-спасилачке бригаде, јединице Комуналне полиције, припадника удружења СВЕБОР, КУД-а Смиље ученика Основне Школе „Ђура Јакшић“ предвођених својим директором Ђорђем Божовићем, као и ученика Друге Техничке школе и ВИШ-а који су носили барјаке. Литија је кренула двомостовљем кроз улицу Краља Петра ка Крсту, где је Владика Јован узнео молитве за Град Крагујевац и све његове становнике. Након тога литија је поред Поште и Суда кренула Главном улицом, а затим се зауставила код Прве Крагујевачке Гимназије, где су ученици Веронауке Музичке школе извели краћи уметнички програм: Молбе Светом Сави у извођењу мушког октета ове школе под вођством солисте и вероучитеља Предрага Обровића и Замолчисја Божја Мајка у извођењу ученице Данице Крстић. Након тога колона је стигла у порту Старе Цркве, где је културно-уметничким програмом у извођењу деце школског узраста културно-уметничког друштва Смиље, КУД Абрашевић, литија завршена. Овом приликом Епископ Шумадијски Г. Јован је благоизволео да Архијерејском граматом признања одликује Удружење естрадних уметника „Крагујевац концерт“ и новинарку РТК Катарину Мировић за изузетан допринос Цркви Христовој у Шумадији.

Народно весеље је продужено у Старој Цркви до касних вечерњих часова.

Мирослав Васиљевић, протођакон

САБОРНО ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У РАЈКОВЦУ

Дана 6. јуна, по благослову Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована у рајковачкој благовештењској Цркви код Младеновца организовано је литургијско саборно крштење. Свету Архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење свештенства Епархије шумадијске.

Жеља младеновачких вероучитеља је била да се деца која похађају веронауку у школама а нису крштена омогући саборно крштење. Владика је ту иницијативу благословио а свештенство рајковачке Цркве је заједно са својим црквеним одбором прихватило тај изазов.

На платоу испред храма постављена је бина у чијем склопу се налазила крстионица у виду базена у којој се грејала вода за све оне који ће се крстити. Крштење нису пожелела само деца која иду на веронауку, него је ту било и старијих, који су се пријавили за ову Свету Тајну која их прикључује Светој Цркви, тако да је било укупно осамдест и седам особа за крштење, махом деце.

У боғонадахнутој беседи Владика Јован је истакао да ако је Васкрсење Христово темељ наше вере, онда је Педесетница круна свега онога што је Господ учинио за спасење рода људскога. На Педесетницу се родила Црква Христова, а данас је за Младеновац такође својеврсна Педесетница. У крштењу су, како рече наш Владика, дати свети програм за спасење и садржај хришћанске вере. Сваки крштен човек је апостол, јер апостол је весник Христов. Цитирајући Светог Јована Златоустог да је „крштење венчање Бога са душом човековом“ Епископ Јован је истакао да је то велика радост за новокрштене.

Због заслуга Владика је старешину благовештењског храма оца Александра Марковића одликовао протопрезвитерским чином. Такође, Епископ Јован је уручио архијерејску грамату признања угоститељу Радету Драговићу који је несебично подржао целокупно

литургијско сабрање тако што је учинио да сви учесници буду и учесници трпезе љубави коју је он великодушно спремио.

Петар Лесковац, ђакон

ПАРАСТОС БЛАЖЕНОПОЧИВШЕМ ЕПИСКОПУ САВИ

Блаженопочивши Епископ шумадијски Сава, био је други Епископ на трону Епископа шумадијских. Његово старање за спасење у Господу Исусу Христу свих људи, једино се може вредновати пред лицем Бога Живог кога је тако ревносно сведочио. Он је био човек отвореног духа, уман, радан, пожртвован, стрпљив пастир, спреман да саслуша и добор и зло, не штедећи никада ни време ни снагу.

У недељу другу по Духовима 17. јуна, када Црква молитвено прославља Светог Митрофана првог патријарха цариградског, навршило се 11 година од упокојења блажене успомене Епископа шумадијског Г. Саве (1930-2001). Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је заупокојену Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, уз саслужење осморице свештеника и три ђакона. О Владици Сави и великој жртви коју је поднео служећи своме роду, говорио је његов наследник Владика Јован. Циљ нашег живота на земљи јесте да целог себе принесемо Господу. Владика Сава показао је кроз тешку и одговорну Епископску службу како се долази до овога циља, имајући увек пред собом лик Живог и Васкрслог Христа, истакао је Владика Јован.

СЛАВА КАПЕЛЕ МАНАСТИРА ВЕНЧАЦ У БРЕЗОВЦУ

У понедељак 18. јуна Преосвећени епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Венчац у Брезовцу код Аранђеловца. Повод за сабрање Цркве Христове у овој древној светињи била је слава капеле манастира Венчац, која је посвећена Светом свештенумченику Јоаникију, митрополиту црногорско-приморском, који је пострадао у Аранђеловцу 1945. године, од комуниста.

У својој беседи након прочитаног јеванђеља Владика Јован је истакао величину мучеништва које је за Христа и истину Његову поднео Свети Јоаникије, као што су то чинили и безбројни мученици Цркве кроз све векове. И он, као и сви други мученици, успео је да победи непријатеље Христове управо зато што је имао самога Господа у себи, те је могао да ускликне заједно са Светим апостолом Павлом: *А живим не више ја, него живи у мени Христос* (Гал 2, 20). Његов живот је пример сваком човеку како увек треба бити уз Истину, тј. уз Христа, који је вечна истина која све ослобађа и приводи ка спасењу.

...*УЧЕСНИЦИ*...

На крају Свете Литургије пререзан је славски колач, а потом је Владика са свештенством и верницима остао на заједничкој трпези љубави у манастирској трпезарији.
Александар Миловановић, јереј

СЛАВА ЦРКВЕ У РАНИЛОВИЋУ

Црква Божија у Раниловићу, 24. јуна, прославила је славу свог парохијског храма Свете апостоле Вартоломеја и Варнаву, уз величанствено евхаристијско славље, литургијско сабрање којим је началствовао епископ наше помесне Цркве шумадијске, Господин Јован.

У својој омилији преосвећени владика нас је pouчио о ономе што је свима нама најважније – љубави према ближњему. Говорио нам је, како о благодати и миру које човек задобија када љубави има у изобилју, тако и о замкама и паду који човек доживљава када је себи и ближњем ускраћује.

После заавоне молитве епископ Јован је пререзао славски колач, а након свештеног Сабрања уследило је и сабрање на Трпези љубави.

Милош Ждралић, ђакон

ВИДОВДАН У БЕЛОШЕВЦУ

Храм Светог мученика Лазара Косовског у крагујевчком насељу Белошевац и ове године свечано је прославио своју храмовну славу. Свету Архијерејску Лиургију служио је Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење свештенства крагујевачког и лепеничког намесништва, а на Литургији је присуствовало сестринство манастира Дивостин. Преосвећени владика је даривао мошти Светог кнеза Лазара братству храма и свим верницима и на тај начин увеличао радост празника.

На Светој Литургији верном народу богонадахнутим беседом обратио се ректор Крагујевачке богословије Светог Јована Златоустог протојереј-ставрофор др Зоран Крстић. У Литургијском сабрању, које је било у порти храма, учествовао је велики број верника, који су присуствовали Светом Причешћу.

После завршене литије око храма, преосвећени владика Јован је обавио чин резања колача. Домаћин о храмовној слави био је Милорад Пауновић са породицом који је у славској трпези љубави угостио присутне вернике, а за следећу годину је колач преузео Бојан Стојадиновић.

Миљан Антић, ђакон

СЛАВА ПЕТРОПАВЛОВСКЕ ЦРКВЕ У ЈАГОДИНИ

Служењем Свете Литургије и учествовањем у међусобној и заједници са Богом и Светима отпочела је прослава црквене славе Светих апостола Петра и Павла. Светом Литургијом је началствовао протојереј-ставрофор Радомир Ракић уз саслужење јагодинског свештенства. После Свете Литургије уследио је трократни опход око храма испред кога је пресечен славски колач, а славље и заједничарење је настављено послужењем за све присутне испред храма.

Овогодишњи шести по реду Етно сајам старих заната, рукотворина и хране у порти храма свечано је отворен, а свим излагачима и посетиоцима добродошлицу су пожелели свештеник Миломир Тодоровић и председник удружења Етно форма Олга Нешовић. У културно-уметничком делу представили су се КУД „Буковче“ са дечијим ансамблом и женски хор Удружења чега Јужног Баната „Bella musica“ из Беле Цркве.

У оквиру овогодишње прославе одржана је и ликовна колонија која је окупила наше познате сликаре наивне уметности на челу са Добросавом Милојевићем. На колонији су учествовала и деца полазници сликарске школе коју води академска сликарка Јасмина Ђорђевић. У оквиру прославе Светих апостола на Павловдан у порти храма одржана је свечана Духовна академија у којој су се присутнима представили хор Светих апостола Петра и Павла и деца која похађају Школу традиционалних игара и песама при храму, музички ансамбл КУД „Каблови“ и јагодински песници.

Миломир Тодоровић, јереј

СЛАВА ХРАМА СВЕТИХ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА У АРАНЂЕЛОВЦУ

Празник Првпрестолних апостола Петра и Павла и ове године свечано је прослављен у Аранђеловцу, у храму посвећеном њима у част. Празнично бденије, на коме се окупило мноштво верника, служио је преосвећени епископ шумадијски Г. Јован, уз саслуживање архијерејског намесника младеновачког, протојереја-ставрофора Драгољуба Ракића и свештенства орашачког намесништва.

Након два сата молитве и појања Богу, Владика је сабраном народу честитао храмовну славу и истакао значај и величину Светих апостола Петра и Павла. Посебно је нагласио њихову веру у Христа Господа, којом су и чинили небројана и славна дела и којом су постали стубови Цркве Његове. Такође, Владика је истакао и то да њихова резличитост у пореклу, образовању и карактеру ни мало није утицала на њихов однос и на оно неизмерно дело које су учинили проповедајући Христа и Јеванђеље

Његово. А они су то могли учинити зато што се Христос дотакао срца њиховог и што су Га примили у цело своје биће, тако да је апостол Петар први изјавио: *Ти си Христос, Син Бога Живога* (Мт 16, 16), а апостол Павле изрекао оне дивне речи: „А живим, не више ја, него живи у мени Христос“ (Гал 2, 20).

На сам празник Светих апостола Свету Литургију су служили свештеници петропавловске цркве и других градских цркава, предвођени архијерејским намесником орашачким, протојерејем-ставрофором Мићом Ђирковићем.

Беседу о значају апостола Петра и Павла одржао је прота Драгомир Кешић. Након свете Литургије, свештенство и присутни верници су у Литији три пута направили опход око храма, а потом је испред цркве пререзан славки колач. Деца из КУД-а „Електропорцелан“ су извела кратак програм, а свечаност овог великог празника настављена је трпезом љубави у сали Петропавловског храма, коју је спремио Милосав Гавриловић из Аранђеловца.

Александар Миловановић, јереј

ПРОСЛАВЉЕНА ХРАМОВНА СЛАВА У СИПИЋУ

На храмовну славу, празник Светих врачева Козме и Дамјана епископ шумадијски Јован је у Сипићу служио Свету Архијерејску Литургију. Духовној радости мештана је допринела и чињеница да се на данашњи дан прославио и јубилеј 120-годишњице оснивања сипићке парохије. Мноштво народа овог и околних села је са великом радосћу дочекало свог владика који је прво освештао чесму у порти, дар Живадина Ђорђевића. Затим је молитвом Светом Духу започела божанствена Литургија коју је својим појањем увеличао хор под руководством протојереја Драгослава Милована.

После прочитаног Јеванђеља шумадијски Архипастир је присутном верном народу одржао надахнуту беседу у којој је нагласио да смо сви позвани на светост. Није тешко бити свет, али светост не може доћи сама од себе, већ изискује наш труд. Реч врач значи лекар, а Свети лекари Козма и Дамјан су велики јер су имали Бога у себи, тј. својим животом и радом су управо Њега прославили. Они нам показују и доказују да је могуће испунити на земљи јеванђељску науку јер су своју веру претварали у дело. У светом човеку је остварена целокупна личност човекова, нагласио је Владика, а то је зато јер је у њему обитавао Бог, а где је Он присутан ту су и љубав и милост и савршенство. Прави човек је Богочовек Христос, који је и Бог и човек, и Он разуме све наше слабости, али и ми треба да разумемо Њега. Разумећемо га тако што ћемо оно што је Он чинио и ми чинити и примењивати оно што нам је говорио, нагласио је шумадијски Архипастир у својој надахнутој беседи. Он је на крају честитао славу мештанима Сипића и благословио све присутне.

После сједињавања са Христом присутног свештенства, а након возгласа „Са страхом божјим и вером приступите“ причестио се велики број верника увеличавајући тиме овај дан дивног духовног сабрања.

При крају Свете Литургије пререзан је славски колач који је припремио овогодишњи колачар Зоран Мијатовић, да би затим храмовна слава била увеличана трпезом љубави.

Горан Живковић, протонамесник

ДАНИ МИЛОВАНА ВИДАКОВИЋА У НЕМЕНИКУЋАМА

На празник Светих апостола Петра и Павла, 12. јула, са благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, одржана је традиционална културно-уметничка манифестација „Дани Милована Видаковића“ у порти цркве неменикућске. Ово је седамнаеста година како се на Петровдан, дан храмовне славе, у Неменикућама одржава поменута манифестација која се приређује у част нашег великог романописца Милована Видаковића, рођеног у Неменикућама.

Ова манифестација се благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, одржава сваке године у организацији Црквене Општине неменикућске, Општине Сопот, Библиотеке Града Београда и Библиотеке Сопот.

Пре почетка програма, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је у цркви помен Миловану Видаковићу.

Програм су уводним речима отворили парох неменикућски јереј Горан Лукић и председник Општине Сопот господин Живорад Милосављевић.

У програму је учествовала глумица Рада Ђуричин, која је говорила песме великог песника Васка Попе. На велико одушевљење присутних, којих је према званичним проценама било више од 2000 хиљаде, овогодишњу манифестацију у Неменикућама увеличала је група „Легенде“ која је извела пет нумера духовних и љубавних песама из личног репертоара.

Ове године подељена је по други пут књижевна награда „Мома Димић“ коју додељује Општина Сопот, а награду је добио књижевник Владимир Пиштало за путописни роман Венеција. Награду је уручио председник Општине Сопот господин Живорад Милосављевић. Програм су улепшала Културно-уметничка друштва из Сопота и Влашке, којима је и завршен овогодишњи програм, а радови ликовне колоније „Неменикуће – 2012“ изложени су за посетиоце испред цркве.

Горан Лукић, јереј

ЗАЈЕДНИЦА ЗЕМЉА ЖИВИХ У БРАЈКОВЦУ ПРОСЛАВИЛА СВОЈУ КРСНУ СЛАВУ

На празник полагање часне ризе Пресвете Богородице 15./2. јула, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је свету Архијерејску Литургију у заједници „Земља живих“ у Брајковцу. Младићи који у овој заједници траже пут спасења од болести зависности, по благослову Његовог Преосвеш-

...*У СВЕТОМ ДУХУ*...

тенства, овај празник прослављају као своју крсну славу. Преосвећени Владика служио је свету Литургију уз саслужење протојереја-ставрофора Гојка Перовића, ректора Богословије „Светог Петра Цетињског“ на Цетињу, јеромонаха Исихија, сабрата манастира Ковиљ, протојереја Бранка Турчина, пароха у Новом Саду, и протојереја Александра Новаковића, пароха у Лазаревцу и духовника заједнице.

Литургији је присуствовао велики број верника, угледних гостију и свештеника. По благослову Преосвећеног Владике, вернима се пригодном беседом обратио отац Гојко Перовић. Преносећи поздраве и благослов Његовог Високопреосвештенства Митрополита црногорско-приморског Господина Амфилохија, као и верног народа Црне Горе, отац Гојко је најпре подсетио на важност окупљања око „благодатне трпезе Господње“ коју нам „Господ даје из љубави Своје, а никако по врлинама и способностима нашим.“

Говорећи о еванђелској причи о исцелењу одузетог, отац Гојко је направио паралелу између исцелења одузетог које описује еванђелист Матеј, са одузетима који се невидљивом благодаћу Христовом и бригом Мајке Цркве исцељују у заједници „Земља живих“. Укрепљујући оне који кроз заједницу траже исцељење од одузетости животне, управо се користи Христовим речима упућеним одузетоме из еванђеља „Не бој се, чедо“, подсећајући и њих и све присутне да иако оптерећени најразличитијим бригама свакодневним, да се „молимо да дођемо у познање Истине, да нас Бог види, и ми да видимо Бога“ и да се имајући благослов Христов не бојимо, јер „страх није својствен хришћанима и ако га има у нама морамо преиспитати нашу веру“.

По завршетку свете Литургије, за несебичну помоћ заједници „Земља живих“ у Брајковцу, Владика је Архијерејском граматом признања одликовао Драгана Алимпијевића, доскорашњег директора ЛКП Лазаревац, а од недавно председника ГО Лазаревац, затим Небојишу Ђерана, директора ПДРБ Колубара, Радосава Чворовића и Дејана Јанковића, предузетнике из Лазаревца као и др Милорада Пантелића, директора предузећа „Колубара-Метал“. Архијерејску захвалницу Преосвећени Владика поделио је удружењу пчелара „Будућност“ из Лазаревца.

Као продужетак литургијског славља а по резању славског колача, Владика Јован је благословио трпезу љубави, коју су момци из заједнице уз помоћ верних из Лазаревца и Брајковца, припремили за све госте. У току трпезе Владика и све госте поздравио је, пригодним гусларским песмама, истакнути гуслар из Лазаревца господин Горан Грба.

Марко Митић, протојереј

ЛИТУРГИЈСКА РАДОСТ У БАТОЧИНИ

Дана 21. јула, када наша света црква молитвено прославља Светог великомученика Прокопија, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење свештеника шумадијске епархије освештао је нову палионицу свећа и у служио Свету архијерејску Литургију у храму Рођења Пресвете Богородице у Баточини.

Након прочитаног Јеванђеља, окупљеном народу обратио се Епископ Јован и између осталог рекао: „Човеку којем су духовни видици смањени, а проширени овоземаљски, није лако да прихвати и да схвати ове речи Христове: *Који љуби оца или матер или жену или децу или ма кога није мене достојан*. Није лако нашем разуму да ово схвати ако не прима просвећење одозго, браћо и сестре...“

Литургију је својим појањем улепшао и хор младих из Рајковца.

Након Свете Литургије, Његово Преосвештенство епископ Јован, присутни свештеници и верни народ узели су учешће у трпези љубави.

Радосав М. Петровић, протојереј-ставрофор

ПРОСЛАВА ПРАЗНИКА БОГОРОДИЦЕ ТРОЈЕРУЧИЦЕ У Манастиру КАЛЕНИЋ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, на празник Светих мученика Прокла и Иларија и иконе Пресвете Богородице Тројеручице 25. јула, служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Каленић. Трудом игуманије Нектарије и сестринсва манастира, копија Иконе Богородице Тројеручице од пре неколико година налази се у Каленићкој светињи. Њену чудотворну моћ и благодат која се простире са Свете Горе, манастира Хиландара, осећа благочестиви народ шумадије, који у великом броју долази у Каленић да се помоли пред ликом Мајке Божије.

Манастир ВОЉАВЧА СВЕДОК ВРЕМЕНА

На празник Сабор светог архангела Гаврила 26. јула, прослављена је храмовна слава у манастиру Вољавча. Свету архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење више свештеника и ђакона, а након службе и литије око храма пререзао је и славски колач.

У својој беседи владика је истакао да је врло важно веровати у Бога, али је још вредније веровати Богу. Којем Богу? Богу јављеном Оваплоћењем, откривеном Богу, Богочовеку Христу. Љубити Бога и љубити човека, то значи бити хришћанин. Вера човеку помаже да открије

Бога и да га спозна. Ако бисмо могли једном речју да схватимо и објаснимо Бога, та реч би била, Бог је љубав. А где је љубав, ту је и вера, где су љубав и вера, ту је и поверење. Данас смо се окупили у овом светом храму да затражимо од Бога помоћ. Треба нам и људска помоћ, али без Божије помоћи не можемо бити спашени. Данас нас је Господ окупио око ове благодатне трпезе, Свете Литургије. Литургија је светиња над светињама. Литургија је најбоља веронаука, јер се у њој Бог открива. Она спушта небо на земљу, и земљу диже на небо.

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ У ХРАМУ СВЕТОГ ДЕСПОТА СТЕФАНА ЛАЗАРЕВИЋА У МЕСТУ БАБЕ

У суботу, 28. јула, када Света Црква молитвено прославља Свете мученике Киријака и Јулиту и Светог Владимира кнеза руског, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у селу Бабе код Сопота, у храму посвећеном Светом деспоту Стефану Лазаревићу, уз саслужење свештеника шумадијске епархије.

После прочитаног јеванђелског зачала, Епископ се обратио верујућем народу говорећи о васпитању деце у светости Божијој: „Свети родитељи рађају свету децу, какав је био и Свети деспот српски Стефан.“ Говорећи о храму из времена Светог деспота Стефана, који се трепутно обнавља, Епископ је нагласио да обнављајући овај Свети храм, обнављамо себе.

Верни народ у храму Светог деспота Стефана сабрао се, благодатно-евхаристијски, у заједници једног Духа, најпре се сјединивши једни са другима и са свима кроз заједничарење у једноме Хлебу живота и у једној Чаши благослова.

По заамвоној молитви, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован пререзао је славски колач.

Подсећамо овом приликом да црква у Бабама потиче из 15-ог века, сматра се да је у истом веку порушена и да никада није обнављана. Остаци цркве били се прекривени великим слојем земље, и тек 2002. године током археолошких истраживања овога краја откривени су темељи средњовековне цркве. Градња цркве везује се за период владавине Светог деспота Стефана Лазаревића, коме је благословом Епископа шумадијског Господина Јована и посвећена.

Горан Лукић, јереј

РУКОПОЛОЖЕЊЕ У ХРАМУ СВЕТОГ ИЛИЈЕ У БАЊИ КОД АРАНЂЕЛОВЦА

У недељу осму по Духовима посвећену Светим Оцима Шестог васељенског сабора, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету архијерејску Литургију у селу Бањи, недалеко Аранђеловца, у храму Светог пророка Илије, уз саслужење свештеника шумадијске епархије.

Након прочитаног Еванђелског зачала, Епископ Јован је нагласио „да то што је Христос нахранио више од пет хиљада људи са само пет хлебова значи да је Он Животодавац и Хранитељ. Те људе је у пусто место привукла моћ Христова јер су они били духовно гладни, за разлику од данашњих генерација које занемарују душу и траже смисао тамо где га нема.“

Радост литургијског сабрања употпуњена, јер је Преосвећени Владика Јован увео у ред клира дипломираног теолога Слободана Савковића из Трнаве код Тополе, рукоположивши га у чин ђакона. Обраћајући новорукоположеном ђакону, Владика га је посаветовао да се омомитвени и има вере, јер ће само тако право стајати и пред Богом и пред људима.

Литургијско сабрање увеличано је умилним појањем хора рајковачке цркве из Архијерејског намесништва младеновачког.

Након Свете Литургије приређена је трпеза љубави захваљујући труду и љубави пароха бањског, проте Милије Живанчевића.

Милован Ранковић, протонамесник

...*Црква Светог Миса*...

МОНАСТИР БЛАГОВЕШТЕЊЕ КОД СТРАГАРА

(други део)

Од Кочине крајине до почетка Милошеве владавине

Премда од 1766. године близу две деценије немамо писаних извора у којима се спомиње манастир Благовештење нема разлога да претпостављамо да је напуштен јер кад је аустријски обавештајцац Иван Перетић 1784. године пролазио тим крајевима затекао је манастире Благовештење и Никоље као живе манастире.¹ Као што смо већ навели, јеромонах Рафаило одлучује 1793. године да пређе из Вољавче у Благовештење, где су ипак морали да постоје бар какви такви услови за живот и за вршење службе.

Проигуман Студенице Григорије Радоичић уселио се у манастир Благовештење рудничко са два јеромонаха и са ђаком Тимотијем затекавши јеромонаха Рафаила и потпуно запуштени манастир, па је почео 1794. године зидати нове ћелије. Пошто је 1795. године обновио манастир постао је архимандрит манастира.²

Након тога архимандрит Григорије се заинтересовао за Вољавчу, довео мајсторе („гоге“) из Охрида који су 1796. године на месту запустелог и разореног храма саградили цркву *от основица и ширу и лепшу*. Григорије је 1797. године сазидао при манастиру ћелије и трпезарију, након чега је постао архимандрит и Вољавче. Данашња триконхална црква углавном је задржала облике из времена обнове 1796. године.³ Београдски везир Мустафа паша је 1796. године издао бујурулдију којом дозвољава манастиру Вољавчи да може оправити и сазидати неке зграде.⁴ По тврђењу Миливоја Гавриловића до ове обнове црква је споља изгледала као обична кућа и тек јој је архимандрит Григорије при обнови додао кубе.⁵

У обновљеној Вољавчи игуман Григорије оставља за старешину свог синовца јеромонаха Теодосија 1797. године.⁶ Теодосије се као игуман Вољавче помиње и 1807 и 1812. године,⁷ али је у ствари све до своје смрти 1816. године архимандрит Григорије био врховни старешина оба манастира – Благовештења и Вољавче, тако да се слободно може рећи да су од 1797. до 1816. године оба манастира имала заједничку управу.⁸

На Благовести 25. марта/5. априла 1796. године дошао је у манастир Карађорђе, где се исповедио архимандриту Глигорију. При исповести признанао је да је убио оца молећи се да га духовник са народом у цркви опрости. Тада је донео за подушје оцу 200 ока хлеба, 200 ока ракије и 200 ока вина. Манастиру је „писао“ вола, а архимандриту дао пет дуката. И архимандрит, с народом, рекне у три пута: „Нека му је просто од нас и од Бога!“⁹

Монаси Благовештења, који су као што смо навели држали и манастир Вољавчу, коначно су успели 1800. године да поврате раније споменуто воденицу манастира Вољавче од Таше из Рамаће. Њу су били дали у залог у Страгарима. Да би повратили водени-

цу од Јусу бег Ибишевића, који ју је те 1800. године користио, отишли су код муселима Кучук Али аге у Крагујевац код кога је дошао и Јусу бег. Ту су се нагодили да се воденица врати манастиру за сва времена али да до краја живота Јусу бега овај има право на пола прихода. Његови наследници неће полагати никакво право на воденицу али ће имати право да траже од манастира ону суму коју ће, евентуално, Јусу бег утрошити на одржавање воденице. Приликом склапања уговора сведоци (шаити) са манастирске стране су били Павле Гужву, Лазар Цијић, Никола

Ђуричић и Атанаско Рајић. Поред њих сведоци су били и Сали баша Османовић из Ужица, Сали баша Табак – Зукин син из Ужица, Григорије Воденичаров, Никодије и Рако. Све спахије су *положиле свој прст*. Уговор је склопљен 2/13. марта 1800. године. Архимандрит Григорије је за уговор морао да плати 34 гроша и три паре.¹⁰

По Вуковим подацима изгледа да су Турци за време дахија ранили у ногу архимандрита Григорија, због чега је овај постао помало хром.¹¹

Манастир Благовештење, у рудничкој нахији (при гори Сребрници), био је *појушчи* негде 1804-1805. године.¹²

За време Првог српског устанка у Благовештењу је био магацин барута.¹³

У Благовештењу је 21. априла/3. маја 1814. године држан сабор неколико српских првака, међу којима се налазио и кнез Милош. Са састанка је испослато *молбено писмо* руском цару које је потписао, поред других и архимандрит Григорије Радоичић.¹⁴

Архимандрит Григорије је убијен пушком из помрачине једног јутра 1816. године када је ишао на јутрење у цркву. Из неког разлога књаз Милош је послао неке људе да убију Григорија у манастиру. Кад је прва пушка пукла из мрака и промашила га архимандрит се није уплашио већ је почео да виче на нападаче и да их псује. У том опали неколико пушака

истовремено и убије га. О том догађају је сведочио натпис на његовој надгробној плочи.¹⁵

Игуман Благовештења Јосиф спомиње се 1/13. августа 1817. године, на манастирском типичу.¹⁶ Трудом и настојањем игумана Јосифа 1819. године је покривена је црква.¹⁷

У време када је манастир обишао Јоаким Вујић 18. и 19. новембра/30. новембра и 1. децембра 1826. године манастир је држао земљу за коју је спахији Топал Хибишу плаћао на годину дана главнице по 12 гроша, а од земље Добра Лука давао десетак док од друге земље није плаћао спахији ништа. Тада је намесник манастира био јеромонах Герасим Георгијевић.¹⁸

Архиепископ београдски Антим рукоположио је 13/25. октобра 1831. године Герасима Георгијевића за епископа шабачког.¹⁹

Пошто је игуман Герасим постао епископ шабачки, за намесника манастира је 1831. године постављен јеромонах Константин, који је био родом из Тополе. Разболео се од богиња и после 5 дана боловања умро 1834. године. Сахрањен је поред цркве.²⁰

Архимандрит Василије Нешић је био родом из Страгара (окружје крагујевачко, срез јасенички). Владика шабачки Герасим га је у манастиру Благовештењу рукоположио у чин јеромонаха 29. април/11. маја 1834. године²¹ и одредио да врши дужност намесника манастира (од почетка 1835. године прима управу манастира као намесник). Почетком 1837. године од Герасима епископа шабачког добија чин архимандрита као стални старешина манастира.²² Иначе, крајем 1836. године једини монах у манастиру Благовештењу је био већ споменути јеромонах Василије Нешић.²³

Комисија која је по налогу књаза Милоша, у то време, пописивала манастире записала је да се не зна ко је градио овај манастир, али да се у народу прича да је ктитор ове богомоље онај исти побожни Мијаило Кончиновић који је и Вољавчу зидао. По мишљењу комисије црква је мала и незнатна.²⁴

Од уставобранитеља до Првог светског рата

Архимандрит Благовештењски је крајем 1858. године замолио да му се подари срез Лепенички или Гружански за писаније да може цркву у манастиру по плану са торњем подићи.²⁵ Архимандрит Благовештењски је крајем 1858. године предложио да се укине четородневно светковање крстног имена у народу.²⁶

Док је у време Карађорђа у манастиру држан барут, дотле су 1867. године у близини манастира биле чувене страгарске барутане.²⁷

Ревношћу архимандрита Василија, манастир је 1867. године био међу најнапреднијим манастирима у Србији. Изграђене су „красне“ ћелије, имање „прибављено“, владао је ред међу браћом, заведена је манастирска библиотека која је била прилично велика.²⁸

Нурију манастирску су 1867. године чинила села Страгари (111 кућа), Бушинци (23 куће) и Блазнава (83 куће) – свега 217 кућа.²⁹

На нову 1880. годину дошло је у посету манастиру Благовештење одабрано друштво. Од свештених лица дошли су протојереј крагујевачки Живота Остојић и игумани Драче Филотеј и Вољавче Јосиф. Дошли су да обиђу седамдесетогодишњег архимандрита Василија. Сви су присуствовали служби божјој која је свечано одслужена и завршена лепим поздравом од стране архимандрита. По завршетку службе манастир је угостио госте а ови су при одласку дали заједнички прилог од 122 динара. Архимандрит Василије је док је још био способан саградио лепо двокатно здање, опремио га лепим и укуским намештајем и створио богату књижницу. Све то је постигао добровољним прилозима Шумадијана који су масовно долазили на гозбе своје духовнику „Васи“ и светом манастиру. Архимандрит „Васа“ је знао да задобије љубав народа не само у околини него и шире, а све у корист манастира.³⁰

Манастир Благовештење је нарочито био чувен по својим молитвама за болесне и сумануте. Било је много примера да су се болесни и суманути, после неколико дана боравка у манастиру за које време су им читане молитве, потпуно здрави враћали кућама. Захваљујући томе манастир је био веома популаран код народа, па су многи путовали по 50 и 60 километара да би дошли до њега и ту потражили лек и утеху. У „књизи писанија“ било је записано много примера о оздрављењу умоболних.³¹

Манастир Благовештење је 1887. године имао 49,55 хектара зиратне земље и 120 хектара под шумом, као и једну воденицу са 3 витла. На све имање манастир је плаћао порез од 537 динара и 10 пара. Капитала код управе фондова 1/13. новембра 1887. године манастир није имао.³²

Крајем XIX века Благовештење страгарско је припало жичкој епархији и сврставано је у манастире 2. класе. Стање капитала на крају 1864. године – 9,20 динара. На крају 1874. године Благовештење је имало капитала 5514 динара, што је било осредње. Од 1874. до 1880. године Благовештење је имало при-

ход од 31396,78 динара а расход 25250,35 динара, тј. вишак од чак 6146,43 динара. Са Благовештењем је ситуација кренула низбрдо 1883. године. Наиме, на крају 1882. године манастирски капитал је износио чак 7226,67 динара, да би на крају 1883. године био само 50,47 динара, а већ следеће 1884. године манастир је био у дугу. Значи, током 1883. године манастирска управа је направила мањак од око 7175 динара, што је за оно време била огромна сума.

Благовештење ће се извући из дуга током 1886. године када ће на крају бити практично на позитивној нули, тј. износ капитала ће бити само 1,12 динара. Следећих година манастир ће пословати углавном са благим вишком, тако да ће крајем 1891. године имати капитал од 506,50 динара. Крајем 1891. године манастир је поседовао 5 говечета разне величине, 34 овце и јагњета, 70 коза и јарића, 2 воденице ваљалице, 55,50 хектара зиратне земље, 120 хектара под шумом и 39,50 хектара земље ослобођене плаћања пореза. Укупни приход за период 1889 – 1891. годину био је 11807,32 динара а расход 11370,52 динара.³³

Да би имали представу о вредности треба знати да је 1900. године плата архимандрита била 864 динара, игумана 720 динара, јеромонаха 360 динара и монаха 240 динара.³⁴ У исто време средња цена 1000 кг кукуруза и пшенице је била око 100 динара (пшенице нешто мало више а кукуруза нешто мало мање, али у глобалу реч је о горњој суми). Пошто је просечан принос пшенице на зиратном земљишту којим је располагао манастир био у то време свега око 1000 кг по хектару значи да би манастир добио око 55 тоне. Лако је закључити да би манастир на пшеници зарадио око 5500 динара. У исто време трошкови по

хектару су били око 80 динара па би манастир имао трошкове од око 4400 динара. Чиста зарада код Благовештења би била око 1100 динара.³⁵

Монаси манастира Благовештења

Кроз манастир Благовештење је прошао велики број монаха. Овде набрајамо само неке од њих – углавном оне који су се дуже задржали у њему. Управо зато се и списак завршава негде око 1880. године. Премда су се и пре тога монаси често „шетали“ од манастира до манастира било је доста и оних који су дуго остајали у једном манастиру. После 1880. године премештање не само монаха већ и старешина манастира је било готово пре правило него нечија ћуд. Врло су биле ретке и старешине манастира које су опстајале више од неколико година на челу неког манастира, а обични монаси су мењали и по неколико манастира годишње, а богоми и по неколико епархија. О томе је много писано у тадашњој и световној и црквеној штампи, али ништа се није променило ни између два светска рата. Само то излази из теме нашег текста. Вратимо се монасима манастира Благовештење.

Игуман Гаврило је био старешина манастира 30 година. Умро је 1766. године и сахрањен је код манастирске качаре где му се и 1855. године знао гроб.³⁶

Игуман Мојсеј је био родом из Херцеговине. Служио је манастиру 12 година. Побегло је у Аустрију где је и умро у манастиру Војловица код Панчева.³⁷

Архимандрит Глигорије (или Григорије) је био родом из Блазнаве (из породице Ристић). Био је старешина манастира око 22 године (од 1794. или 1795. до 1816. године). Убијен је пушком из помрачине једног јутра 1816. године када је ишао на јутрење у цркву. О том догађају је сведочио натпис на његовој надгробној плочи.³⁸

Јеромонах Теофил, родом из Босне, служио је часно у манастиру 12 година. Умро је у манастиру.³⁹ Јеромонах Партеније је био родом из Херцеговине. Дошао је у манастир већ као јеромонах и служио часно у њему 10 година. Умро је у манастиру.⁴⁰ Јеромонах Тимотеј је био родом из Бугарске. Служио је у манастиру 8 година. Убијен је од своја три ученика „среброљубија ради“ и бачен у ђубре где је лежао три године а да нико ништа није знао. После три године откривени су његови посмртни остаци, након чега су му кости извађене из ђубрета и после парастоса положене у гроб поред цркве.⁴¹ Сва тројица су умрла пре 1836. године, тј. пре године од које је добро сачувана архивска грађа.

Игуман Герасим, родом из видинског краја, у време књаза Милоша у Студеници је писао Историју Србије. Био је игуман и старешина манастира 15 година, а касније око 8 година епископ шабачки. Умро 1839. године.⁴² Архиепископ београдски Антим рукоположио је 13/25. октобра 1831. године Герасима Георгијевића за епископа шабачког.⁴³

Јеромонах Константин је био родом из Тополе. Пошто је игуман Герасим 1831. године постао владица шабачки, Константин је нешто више од две године

био намесник манастира. Разболео се до богиња и после 5 дана боловања умро 1834. године. Сахрањен је поред цркве.⁴⁴

У манастиру је сахрањен и јерођакон Емануил који је био код епископа Герасима. Јерођакон Емануил је био родом из Петковице код Шапца. Једном приликом 1837. године пошао је из Шапца у Благовештење, али је код Оридске цркве пао са коња и одмах умро. Донет је у манастир и поред цркве сахрањен.⁴⁵

Јеромонах Мануил је био родом из Босне. Дошао је у манастир као свештеник и ту га је епископ ужички Никифор произвео у чин јеромонаха. Служио је у манастиру 3 године али пошто је био незадовољан животом у манастиру придружио се пубуњеницима у нападу на Шабац и том приликом је погинуо.⁴⁶

Јерођакон Мојсеј је био родом из Блазнаве. Частан и поштен младић био је од 1852. године ђакон код каснијег архимандрита Василија. Због његове смирености, врне службе и „почитанија“ дао га је 1853. године Василије у Београд у Богословију, где је млади Мојсеј кад је био на другој години умро 1855. године. Митрополит Петар је том приликом окупио у београдској Саборној цркви сав клир и покојничково тело свечано опоју и исто тако свечано испрате и сахране у манастир Раковицу поред цркве.⁴⁷

Мардарије је био родом из ужичке нахије. Служио је часно у манастиру 9 година и у њему је умро.⁴⁸

Теодосије је служио у манастиру 11 година и у њему умро.⁴⁹

Јеромонах Методије је био родом из Рогаче. Син пароха рогачког јереја Павла Жујевића. Био је пострижник манастира Вољавче али је прешао у манастир Благовештење коме је, као и народу, изузетно часно служио 21 годину. После седмодневног боловања умро је 18/30. децембра 1861. године и сахрањен поред звонаре црквене.⁵⁰

Јеромонах Григорије Миливојевић из Дучаловића код Овчар планине (окружје Чачанско). Пострижник манастира Благовештење, од 1855. године ђакон,

а од 1856. јеромонах у истом манастиру. Умро је у 30. години живота од туберкулозе 4/16. јула 1862. године и сахрањен је поред цркве са десне стране.⁵¹

Монах Порфирије је рођен у Крагујевцу. Примео је монашки чин у Хиландару и тамо је живео 8 година, након чега је дошао у Благовештење, где је био 2 године. Затим је прешао у Вољавчу у којој је служио 14 година, па се поново вратио у Благовештење где је након 4 године служења умро 4/16. маја 1866. године у 60. години живота. Био би примеран монах да га није ракија тровала.⁵²

Монах Симон Рашић је рођен у Меленцима у Срему (тадашња Аустрија). Замонашио га је архимандрит Василије. Служио је часно и одлично вршио црквено правило, али је после 3 године умро 20. фебруара/4. марта 1872. године у 70. години живота.

Сахрањен је поред олтара са десне стране црквене.⁵³

Јеромонах Паисије Павловић родом из Влакче. Пострижник манастира Благовештење (покалуђерио га архимандрит Василије), у коме је служио ревностно и одлично 27 година. Умро је 25. марта/6. априла 1842. године (?) у 48. години живота. Сахрањен је са десне стране поред звонаре црквене. Био је врло веселе нарави и друштвен. Он је поред својих сталних обавеза највише читао болесницима молитве и ишао „по писанији“ и госте позивао. Понекад је доводио и по 200 коњаника из Шумадије чијим су прилозима

исплаћиване нове манастирске ћелије.⁵⁴

Монах Пахомије је био родом из Чумића, из породице Предојевића. Био је смирен, „некњижеван“ али побожан. Замонашио га је архимандрит Василије. Отишао је у Јерусалим на хаџилук па је враћајући се отуда свратио у Свету Гору где је умро 1863. године.⁵⁵

Игуман Мојсеј Дугонић из Маслошева. Био је у чину духовном 16 година, од тога задњих 8 месеци у Благовештењу. Умро је, у 38. години живота, 28. фебруара/12. марта 1883. године након три дана бљевања крви. Доктор је извршио обдукцију и утврдио да му је дошло до пуцања чира у стомаку и излива крви од чега је умро. Био је веселац, речит и у свему ваљан.⁵⁶

Архимандрит Василије Нешић био је родом из Страгара (рођен, вероватно 1810. године⁵⁷). Владика шабачки Герасим га је у манастиру Благовештењу рукоположио у чин јеромонаха 29. април/11. маја 1834. године⁵⁸ и одређен је да врши дужност намесника манастира (од почетка 1835. године прима управу манастира као намесник). Почетком 1837. године од Герасима епископа шабачког добија чин архимандрита као стални старешина манастира.⁵⁹ Остао је на дужности све до априла 1886. године када је из по-

литичких разлога ухапшен у начелству крагујевачког округа. Наиме, априла 1886. године дошао је начелник крагујевачког округа у манастир Благовештење да под стражом одведе архимандрита Василија у затвор. Један од стражара је полудео још док су били у мана-

стиру и побегао. Након тога је начелник са осталим стражарима, брже боље, напустио манастир водећи са собом архимандрита. Полудели стражар је умро још те 1886. године у селу Каменици.⁶⁰ Септембра 1886. године архимандрит Василије је спроведен ради истраге у капетанску канцеларију среза јасеничког у Аранђеловцу. Ту је био под истрагом до 1./13. октобра 1886. године када је напрасно умро у затвору одмах након ручка. Није био познат узрок његове смрти. Архимандрит Василије је пренет у манастир и након што је опеван сахрањен је у цркви са леве стране под звонаром у гробници.⁶¹

Архимандрит Василије је био један од најзнаменитијих настојатеља манастира Благовештење кога је народ и између два светска рата са поштовањем спомињао. Пуно је прича о њему било дуго сачувано у народу. Још и између два светска рата болесници су лежали на његовој плочи у цркви.⁶²

Монах манастира Благовештења (округ крагујевачки) Симеон рукоположен је 14/26. јануара 1880. године за јерођакона.⁶³

Мелентије јеромонах манастира Благовештење постављен је, крајем 1881. године, за сабрата манастира Враћевшнице.⁶⁴

Јеромонах Венијамин старешина манастира Копорина премештен је, у пролеће 1908. године, за старешину манастира Благовештење (страгарско). Јеромонах Венијамин је за 4 године променио 3 манастира тако да му се није нигде дала прилика да покаже своју способност.⁶⁵ Истовремено јеромонах Никанор старешина манастира Благовештење постављен је за старешину манастира Манасије. Никанор је био познат као добар домаћин који је оставио најлепше успомене у манастиру Благовештење.⁶⁶ Јеромонах Венијамин, старешина манастира Благовештење, преминуо је 1/14. јануара 1911. године.⁶⁷

Првобитна архитектонска концепција поремећена је знатним преправкама извршеним крајем XVIII, почетком XIX и током XX века и може се сагледати само у распореду плана. Зидови првобитне моравске грађевине припадају приземној зони.⁶⁸

Црква је у плану једнобродна грађевина, са правоугаоним наосом и апсидом на источној страни (изнутра и споља у облику половине елипсе). Две неједнаке полукружне нише у маси зида апсиде у североисточном углу и на северној страни означавају простор проскомидије. Ђаконикон је обележен нишом правоугаоне основе, са лучним завршетком на јужном зиду, уз апсиду. Са западне стране била је приздана припрата квадратне основе, чији подужни зидови обухватају цркву у западном делу. Приликом дозиђивања припрате знатно је проширен улаз на западном зиду храма.

Првобитно су црква и припрата били пресведени полуобличастим сводом.⁶⁹

Црква је била озидана ломљеним и притесаним каменом, а затим највероватније омалтерисана.⁷⁰

Дуборезни крст на иконостасу манастира Благовештење је из XVII века.⁷¹

напомене :

1) Д. Пантелић, *Војно – географски описи Србије пред Кочину крајину 1783. и 1784. године*, Споменик СКА LXXXII, Београд 1936, 79

2) Љ. Стојановић, *Стари српски записи и натписи књ. II*, 3719 и 3721; Др Владимир Петковић, *Преглед цркава кроз повесницу српског народа*, Београд, 1950, 29. Архимандрит Григорије је био родом из Блазнаве (из породице Ристића). Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 158

3) Љ. Стојановић, *Стари српски записи и натписи књ. II*, Београд, 1903, бр. Београд, 1903, бр. 3720 и 3728; Др Владимир Петковић, *Преглед цркава кроз повесницу српског народа*, Београд, 1950, 61; Владислав Ристић, *Моравска архитектура*, Крушевац, 1996, 213. По Миливоју Гавриловићу обнова је трајала од 1794. до 1797. године. Миливој Гавриловић, *По земљи Србији – лепоте, људи и догађаји*, Београд, (1935), 34

4) АС-ЗМП-19, Бујурулдија – наредба београдског везира Мустафа паше којом дозвољава манастиру Вољавчи да може оправити и сазидати неке зграде

5) Миливој Гавриловић, *По земљи Србији – лепоте, људи и догађаји*, Београд, (1935), 34

6) Љ. Стојановић, *Стари српски записи и натписи књ. II*, Београд, 1903, бр. Београд, 1903, бр. 3723

7) Љ. Стојановић, *Стари српски записи и натписи књ. II*, Београд, 1903, бр. Београд, 1903, бр. 3851 и 3897

8) Р. Љ. *Манастир Вољавча*, у „Археолошки споменици и налазишта у Србији II Централна Србија“, САНУ - Београд, 1956. г. 132

9) Гласник IV, 93; М. Ђ. Милићевић, *Поменик знаменитих људи у српског народа*, Београд, 1959. г. 140; Др Владимир Петковић, *Преглед цркава кроз повесницу српског народа*, Београд, 1950, 29

10) Љ. Стојановић, *Стари српски записи и натписи књ. II*,

Београд, 1903, бр. Београд, 1903, бр. 3767 и 3768; Др Владимир Петковић, *Преглед цркава кроз повесницу српског народа*, Београд, 1950, 30 и 61.

11) Вук Ст. Караџић, „Особита грађа за српску историју нашег времена“, у: *Историјски списи I*, Београд 1969, 151

12) *Описаније њеких манастиреј в Србији нахождаицихсеја*, у Радослав Перовић, Први српски устанак – Акта и писма на српском језику књига I (1804-1808), Београд, 1978, бр. 52, 104

13) М. Ђ. Милићевић, *Манастири у Србији*, Гласник СУД књ. IV, Београд, 1867, 62; Др Владимир Петковић, *Преглед цркава кроз повесницу српског народа*, Београд, 1950, 30

14) Сима Милутиновић, *Историја Србије*, 1848, 232; Др Владимир Петковић, *Преглед цркава кроз повесницу српског народа*, Београд, 1950, 30

15) Вук Ст. Караџић, „Особита грађа за српску историју нашег времена“, у: *Историјски списи I*, Београд 1969, 151; Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 158

16) Љ. Стојановић, *Стари српски записи и натписи књ. II*, 3971; Др Владимир Петковић, *Преглед цркава кроз повесницу српског народа*, Београд, 1950, 30

17) Љ. Стојановић, *Стари српски записи и натписи књ. II*, 3994; Јоаким Вујић, *Путешествије по Србији*, Горњи Милановац, 1999, 184; Др Владимир Петковић, *Преглед цркава кроз повесницу српског народа*, Београд, 1950, 30

18) Јоаким Вујић, *Путешествије по Србији*, Горњи Милановац, 1999, 185

19) АС - Државни Совјет - РН^о 196/837, Списак свештенства монашког и мирског реда у целој Србији године 1836. ^{те}, число 3, лист 55.

20) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 159

21) АС-Државни Совјет -РН^о 196/837, Списак свештенств монашког и мирског реда у целој Србији године 1836. ^{те}, число – 18, лист 58.

22) Код Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 161 видети у загради.

23) АС-Државни Совјет -РН^о 196/837, Списак свештенств монашког и мирског реда у целој Србији године 1836. ^{те}, число – 18, лист 58.

24) М. Ђ. Милићевић, *Манастири у Србији*, Гласник СУД књ. IV, Београд, 1867, 62

25) АС-Митрополија-Но. 748/1858 и 850/1858

26) АС-Митрополија-Но. 851/1858

27) М. Ђ. Милићевић, *Манастири у Србији*, Гласник СУД књ. IV, Београд, 1867, 62

28) Исто.

29) Исто.

30) Хришћански весник бр. 4 од 15. фебруара 1880, 93-94

31) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 157-158

32) Илија Вукићевић, *Наши манастири са економског гледишта*, Весник српске цркве VIII/1895, 766-767

33) Здравко Пауновић, *Наши манастири и калуђери некад и сад*, Београд 1900, табела Статистички преглед целокупног стања српских манастира од 1864. до 1891. закључно по званичним податцима

34) Цифре су поредбене јер је инфлација у то време била врло мала.

35) Здравко Пауновић, *Наши манастири и калуђери некад и сад*, Београд 1900, 29 – 31

36) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 158 (Описаније написано 16. децембра 855. године)

37) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 158

38) Исто.

39) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Ма-*

настира Благовештење код Страгара, Духовна стража бр. 3 за 1933, 159

40) Исто.

41) Исто.

42) Исто.

43) АС - Државни Совјет - РН^о 196/837, Списак свештенства монашког и мирског реда у целој Србији године 1836. ^{те}, число 3, лист 55.

44) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 159

45) Исто.

46) Исто.

47) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 159-160

48) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 160

49) Исто.

50) Исто.

51) Исто.

52) Исто.

53) Исто.

54) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 160-161

55) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 161

56) Исто.

57) Славио 70. рођендан 1880. године.

58) АС-Државни Совјет -РН^о 196/837, Списак свештенства монашког и мирског реда у целој Србији године 1836. ^{те}, число – 18, лист 58.

59) Код Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 161 видети у загради.

60) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 162

61) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 161-162

62) Јеромонах Митрофан Матић. *Прилози за историју Манастира Благовештење код Страгара*, Духовна стража бр. 3 за 1933, 162

63) Хришћански весник бр. 5 од 1. марта 1880, 119

64) Хришћански весник бр. 1 (јануар) 1882. г, 62

65) Духовна стража бр. 4 и 5 (јули и август) за 1908, 167

66) Исто.

67) *Умро*, Гласник Православне цркве у Краљевини Србији, бр. 2 од 15. јануара 1911. г, 17

68) Владислав Ристић, *Моравска архитектура*, Крушевац, 1996, 210

69) Исто.

70) Исто.

71) *Српска православна епархија Шумадијска 1998*, Крагујевац, 1999, 8 (фотографија)

СМИСАО УГРАЂИВАЊА У ЦРКВЕ АКУСТИЧКИХ СУДОВА

Цркве брвнаре у Брзану и Рачи Крагујевачкој, репрезентативне за овај вид црквеног градитељства у Србији, користиле су, док су биле у богослужбеној употреби, керамичке посуде ради побољшања акустичности, што је врло ретка појава, јер су звучни резонатори најчешће уграђивани у зидане храмове. Ови примери су повод да шире разматрамо појаву унапређења црквене акустике уз помоћ керамичких посуда

Хришћански храм увек је израз вере, као начина живота заједнице која цркву гради, и представља сакрални простор који својим целокупним градитељским склопом, скулптуралном и сликаном декорацијом изнад свега јесте идеална слика амбијента и атмосфере будућег Царства Божијег, чија једина истинска икона већ сада и овде у историји јесте Света Литургија за коју се црква и подиже.

Неминовно је, имајући ову поставку у виду, да целокупна богослужбена пројава Цркве, а посебно Света Евхаристија, носи и симболички карактер. Сваки њен символ налази своје оправдање само уколико изражава, иконизује есхатолошку реалност постојања. Црквено предање сведочи да се од најранијих времена као позајмљенице за изражавање личног присуства у иконичном симболизму Евхаристије, почињу употребљавати време и простор, материја, боје, мириси, па и слух и говор. Људски глас постаје кључни елемент којим се обликује атмосфера евхаристијског чина. Тако, са развојем и усложњавањем богослужења, питање употребе гласа и начина појања бива од пресудне важности.

Разумљиво је да питање да ли се литургијске молитве и библијски одломци произносе обичним или певајућим гласом постаје битно, јер је избор везан за есхатолошки смисао Евхаристије која се као Тајна видљиво свршава у храму. Оваква природа богослужбеног простора наметала је обавезу да се води рачуна о његовој акустичности коју је требало унапредити да би свеукупни амбијент иконизовао реалност будућег века, на исти начин као и визуелно окружење, односно елементи ликовних уметности.

Потреба да у хришћанским црквама буде побољшана акустика није аутохтона, јер је таква пракса примењивана још у античком свету, о чему је сведочанство оставио (између 30. и 20. године пре Христа) римски архитекта Витрувије у делу *О архитектури*. Говорећи о зидању позоришта, помиње акустичке судове од метала или печене глине који

имају функцију неке врсте звучника. Археолошка истраживања посведочила су шест-седам грчких и римских позоришта са звучним резонаторима од бронзе или керамике.

На ширем простору Западне Европе, али и источније, према Русији, Грчкој и Кипру, регистрован је завидан број цркава у чије су зидове, сводове или подове од дрвета, камена или опеке уграђиване керамичке посуде са акустичком наменом. Мада се не може поуздано закључити када је започета оваква пракса, евидентирани храмови са звучним резонаторима подизани су у периоду од X до XVII века, у Западној Европи најчесталији су у доба романичког и раноготског архитектонског стила (XII-XVI век). У овим црквама керамички судови уграђивани су најчешће у горње делове зидова или сводове, понекад у хору, понекад у главном црквеном броду. У већини случајева коришћена је употребна керамика из околине, док је врло ретко реч о на-

менски произведеним акустичким судовима.

Већ дужи период истраживачи у српским средњовековним манастирима и црквама проналазе зидове у које су узиђвани судови од печене глине који су требали да побољшају акустичка својства богослужбеног простора у тим храмовима. У чланку *Звук и грађење: примери акустичких судова из цркве манастира Давидовица* (Историјски часопис, књ. LIX (2010) Дејан Булић и Дејан Црнчевић) написали су српске средњовековне храмове у којима су пронађени и у стручним часописима евидентирани акустички резонатори. Из поменутог списка се види да су географска распрострањеност и временски период подизања доста широки јер је реч о следећим храмовима: цркви Светог Петра код Новог Пазара, цркви Светог апостола Петра и Павла код Брвеника (Старој Павлици), цркви Светог Николе код Куршумлије, цркви Преображења Христовог у селу Придворици, цркви Вазнесења Христовог манастира Жиче, цркви Светих Апостола у Пећи, цркви Вазнесења Христовог манастира Милешево,

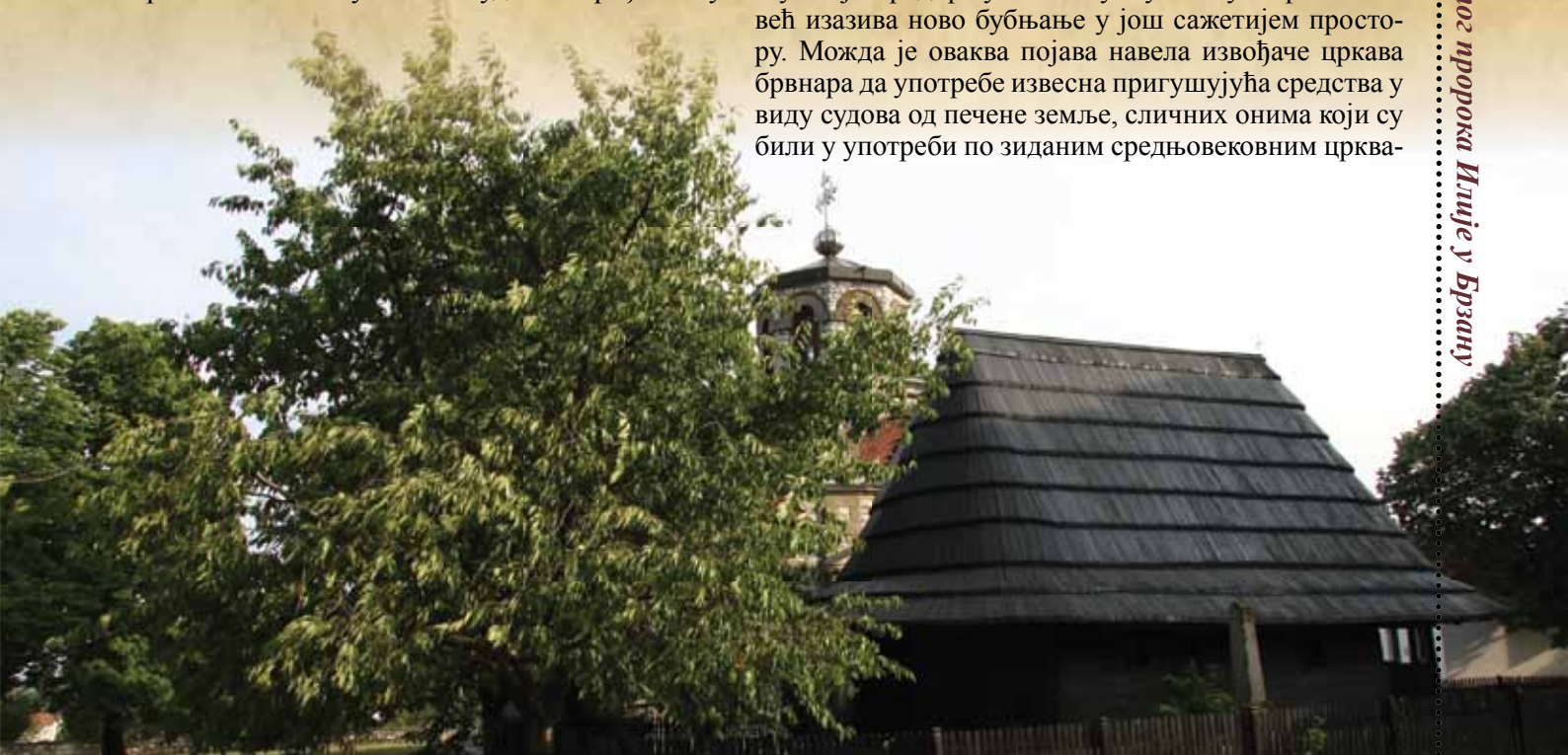

цркви Богојављења манастира Давидовица, цркви Светог Николе код Скадра, цркви Светог Николе код Жагубице (Тршкој цркви), цркви Светог Николе у Љуботену, цркви Ваведења Пресвете Богородице код Брвеника (Новој Павлици), цркви Пресвете Богородице у Доњој Каменици, цркви у селу Комаране, цркви Вазнесења Христовог манастира Раванице, параклису у пиргу Светог Ђорђа манастира Хиландара. Неузидани акустички судови нађени су у већем броју и у цркви Свете Софије у Охриду, те приликом археолошких радова на тврђави у Нишу и Сокограду. Занимљива је и појава да су на зидове старе цркве Светог Марка у Београду (1835) постављани делимично глеђосани лончићи чије је уже дно било окренуто унутрашњости цркве. Када овом попису додамо да су акустичке посуде коришћене и у црквама брвнарарама из XIX века, видимо да се код нас звучни резонатори постављају два века дуже него у Западној Европи.

Дејан Булић и Дејан Црнчевић, аутори поменутог текста о акустичким судовима, настојали су да систематизују познате податке о њиховом постојању у нашим црквама: „Број акустичких судова који се уграђују у поједине цркве крајње је неодређен. Њихов првобитни број је у појединим случајевима утолико теже утврдити и услед недостатка делова оригиналних зидова грађевине. Они су најчешће распоређени на зидовима поткуполног простора (у пандантифима или испод прислоњених лукова), а ређе и на зидовима других простора цркве (у олтарској апсиди, западном травеју наоса или првобитној припрати). Уграђивани су најчешће у хоризонталном положају, обично са отвором окренутим ка унутрашњости цркве, а дном ка маси зида. Но, има примера уграђивања и са обрнутим положајем отвора. Њихови отвори су потом били у потпуности покривани слојем малтера или остајали непокривени. Ови акустички судови израђени су

увек од печене глине и најчешће су неглеђосани. У циљу њихове адаптације за уградњу и нову намену, дршке би им обично биле поломљене, а дно избушено. Неки од пронађених примерака имају такође и декорисану спољашњост, што је додатан показатељ њихове првобитне употребе у неакустичке сврхе. Висина судова варира од 250 до 450 mm. Ванредно занимљив пример акустичких судова представљају, међутим, они који су наменски посебно израђивани за ову употребу. На основу цртежа и фотографија ових судова, објављених у стручним радовима, у ред посуда наменски израђених за ову употребу спадају оне из цркве у селу Комаране, а могле су спадати и оне пронађене у цркви Светих апостола Петра и Павла код Брвеника (Старој Павлици) и цркви Светог Николе код Куршумлије.“

Када је реч о употреби акустичких судова у црквама брвнарарама (поред рачанске и брзанске, запажени су и у радијевачкој код Нове Вароши), очекивано је да нису могли бити уграђивани у дрвене зидове, већ су слободно висили у таванском простору. Мада се међу стручњацима разматрала могућност да су керамички судови у брвнарарама постављани из неког култног разлога, преовладава став да је циљ постављања побољшање акустичких својстава. То је врло аргументовано образложио Добросав Ст. Павловић у својој још непревазиђеној студији о српским црквама брвнарарама (Д. Ст. Павловић, *Цркве брвнаре у Србији*, Саопштења V, Београд 1962): „Унутрашња шупљина дрвене цркве мале запремине делује у акустичном погледу као резонатор који нарочито истиче дубоке тонове, што неповољно звучи при говору и певању тако да изазива извесно бубњање. Мало одстојање зидова и таванице – дрвених површина које не упијају звук већ га одбијају – узрок је овој звучној појави. Она се још више појачава положајем коритастог свода који тај простор још више смањује. Поред тога, звук који продире у таванску шупљину не расипа се већ изазива ново бубњање у још сажетијем простору. Можда је оваква појава навела извођаче цркава брвнара да употребе извесна пригушујућа средства у виду судова од печене земље, сличних онима који су били у употреби по зиданим средњовековним црква-

ма, цамијама, па и знатно скромнијим и новијим црквама које имају сличан лажни свод или таваницу у облику обичних купа.“

У Брзанској брвнари Светог пророка Илије (1825), тестије су вешане у таванском простору. Реч је о грнчарским судовима који су већ били у употреби. Дно им је пробушено као код саксија, а врпцом су повезани за слемењачу и средњу распињачу, тако да слободно висе и могу вибрирати као звона. Павловић наводи да је консултовао стручњака за акустику који сматра да оваква средства могу утицати на поправку акустике, односно да ће смањити одјек у затвореном простору.

У Брзану ни најстарији мештани шездесетих година прошлог века, када су на цркви вршена истраживања, нису памтили да у њиховој цркви постоје тестије које поправљају њену звучност. Јесу биле на неприступачном месту, али ово упућује на закључак да су постављене већ у време подизања крова цркве. Било их је шест-седам и различите су величине, али истог типа. Испитивањем је утврђено да је отвор на другој страни накнадно бушен, након печења и да у њима није држано ништа друго него вода.

Црква брвнара Светог архангела Гаврила на гробљу у Рачи Крагујевачкој подигнута је 1826. године. Над сводом овог храма пронађено је бушно дно керамичке посуде, што говори да су и овде коришћени акустички судови.

Већ смо поменули да је у свом раду о црквама брвнарима из половине прошлог столећа Д. Ст. Павловић навео мишљење стручњака за акустику који сматра да, теоријски, обострано шупље тестије могу поправити акустичност скученог простора наших цркава од дрвета. То га је мотивисало, мада допушта да су керамички судови могли бити постављани и из других разлога (култ, свадбени обичаји, вентилација), да закључи да „поменуте тестије и шупљине у таваници поправљају акустику црква брвнара у Србији, независно од тога да ли су то били свесно постављени акустички судови“.

Дејану Булићу и Дејану Црнчевићу, који су свој рад објавили пре две године, била су доступна савремена лабораторијска и експериментална истраживања на основу којих се не може поуздано закључити да у зиданим црквама звучни резонатори побољшавају њихову акустику. „Вредности утврђене мерењем показују да су ови резонатори имали такве звучне фреквенције (испод 200 Hz) које не могу бити побуђене звуком какав је био уобичајен за оновремено предањско хорско појање и свештеничко произношење молитава. Но, уколико би им се резонанце и кретале у оквирима појућег људског гласа, уска ширина опсега (испод 2, 5 Hz) такође указује на то да би ови резонатори тешко могли бити побуђени звучним ефектима произведеним током редовних богослужења. Трећи параметар – време реверберације – показује такође својим измереним вредностима (испод 0, 86 s) да ови резонатори нису могли доприносити субјективној перцепцији реверберације.“ Запажено је и да се у наше цркве

уграђује релативно мали број резонатора, тако да је и то ограничавајући чинилац њиховог акустичког деловања.

Имајући ово у виду, и ови аутори, који разматрају само зидане храмове, помишљају да можда постоје култни разлози за уградњу керамичких посуда. У оптицају су и идеје да судови, који понекад подсећају на амфоре, можда имају естетску функцију или да као шупљи олакшавају горње конструктивне делове цркава.

Међутим, и аутори текста *Звук и грађење: примери акустичких судова из цркве манастира Давидовица*, слично као и Д. Ст. Павловић, мада свесни да постављени керамички судови у нашим црквама не могу битно поправити њихову акустичност, закључују да се они уграђују са вером градитеља да помажу како би богослужбени простор био што изузетнији. Наиме, зна се да градитељи хришћанских храмова у средњем веку, и на Истоку и на Западу, значајно обраћају пажњу на акустичка својства будуће сакралне грађевине. Настоји се да буде изабрано посебно тихо место, да се пажљиво планира дебљина зидова и број отвора, а води се рачуна и о односу равних и сферних површина, тежи се стварању неке врсте идеалне архитектонске конструкције са звучног аспекта.

Већ смо поменули да су средњовековни градитељи веровали да уградњом керамичких посуда, као и другим грађевинским поступцима, доприносе оплемењивању богослужбеног места, односно његовој достојности симболизму Литургије. На том трагу је и закључак чланка Дејана Булића и Дејана Црнчевића: „Градитељски обичај употребе акустичких резонатора могао би тако указивати на литургијску свест о значају и вредности звука, то јест гласа, у обликовању амбијента који, већ сада и овде, у простору цркве, уз друге природне елементе, иконизује очекивану реалност будућег века – Царство Божије.“

Употреба керамичких судова у акустичке сврхе, као обичај дугог трајања, можда више од свега говори о историји једног менталитета, утемељеног на вери као фундаменту једног начина мишљења, градитељског закључивања, надања и очекивања. Њихова употреба могла се темељити на претпостављеним и очекиваним ефектима којим су они, уз све елементе визуелног обликовања, украшавања и оприсутњавања нове измењене стварности очекиваног Будућег Века ликовним изражајним средствима, и у звуковном смислу требало да доприносе.“

Додајмо како смо сведоци да ни савремени хришћани не занемарују улогу музичког тона у узношењу човекове личности ка Богу.

Н. Јованчевић

ВАСЕЉЕНСКА РАДОСТ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

На дан Светих мученика Мануила, Савела и Исмаила 29. јуна, у Саборном храму у Крагујевцу, благословом и љубављу Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, своје идење за Христом, своје корачање ка Њему, своје срце посветио је, Туфик Антониос Тајар, студент Православног Богословског Факултета у Београду, иначе родом из Сирије, древног антиохијског патријархата, једне од колевки православног монаштва, примивши први степен монаштва (степен расе и камилавке), и том приликом узевши име Светог великомученика Прокопија.

Обративши се, сада већ монаху Прокопију, Преосвећени Владика Јован, у очинској љубави и старању за живот младог монаха, посаветовао га је рекавши му: „Сви се ми радујемо што је Црква Христова, Црква Православна, добила новог младог монаха у лику оца Прокопија. То је радост за Цркву, за све нас, јер се монаштвом и свештенством обнавља оно што је Господ хтео, да овде и сада започне Царство Небеско. Наш млади монах рођен је не у Србији, него у светој земљи антиохијској којом су ходили велики угодници Божији. Промисао Божија га је довела у Србију, да студира теологију. А теолог је онај који се моли. Његова је жеља била да овде у Србији, Шумадији, прими први степен монаштва и да буде рукоположен у чин ђакона. Драги оче Прокопије, нека ти ово монашење буде на твоје спасење, и ако будеш радио на твом спасењу, радићеш и на спасењу оних поред тебе. Монаштво није ништа друго него савршенији облик хришћанског живота. Желим ти да у твом животу постигнеш једино смирење. Јер ако хоћеш било коју врлину да усавршиш нећеш успети ако у темељ твог живота не поставиш смирење. Ако буде смирења, из њега ће све изаћи, оно што је ваљано, честито, праведно, поштено и што је за спасење потребно. Из смирења произаћиће и права молитва и права љубав и права вера. Нека ти Господ и Свети великомученик Прокопије чије си име понео, буде пример, а нама су светитељи заиста пример живота. Желим ти брате и оче, да од данас ходајући земљом мислиш на небо. Нека ти је срећно и Богом благословено.“

Сутрадан, у суботу 30. јуна, у Саборном храму у Крагујевцу, Преосвећени Владика бачки Иринеј, Преосвећени Владика крушевачки Давид, Преосвећени Владика јегарски Порфирије и Преосвећени Владика шумадијски Јован служили су Свету Архијерејску Литургију, и после евхаристијског возгласа: „И да буду милости великог Бога и Спаса нашега Исуса Христа са свима Вама“, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован рукоположио је младог монаха Прокопија у чин јерођакона. У молитви хиротоније Владика Јован је призвао благодат Божију да укрепи слабог и немоћног за велика Божија дела и да му да све што му недостаје, да постане способан да послужи Цркви, да га испуни сваком вером, љубављу, силом и светињом, силаском Светог и животворног свога Духа. У свом поздравном слову Епископ Јован је рекао младом јерођакону Прокопију: „Помолимо се за њега (Прокопија) да благодат Светог Духа остане на њему до краја његовог живота, а њега да замолимо да се он моли за нас. Благо Цркви Христовој и народу Божијем из којих се узимају изабрани, да предстоје народу Божијем, да свештенослужитељу тајну Цркве, тајну Литургије. Оче Прокопије, ти од данас постајеш свештенослужитељ, а свештенослужитељ треба да представља

Христа, и да народ кроз свештенослужитеља гледа Христа. Велики је то дар и велика одговорност. Свештенику је дато да кроз свештеноприношење стално дотиче својим рукама Господа, и због тог

дотицања треба да буде свестан и одговорности због тог дара Божијег који није дат ни анђелима. Нека те Господ укрепи на путу којим си кренуо. Изabraо си пут трновит, узан, али си изabraо пут сигуран, јер њиме ћеш да стигнеш право код Господа.“

После Евхаристијског сабрања, у Епархијском дому је љубављу, залагањем и трудом Епископа Јована приређена трпеза љубави за Епископе, свештенство и госте.

Срећко Зечевић, јереј

НИКОЛАЈ КЉУЈЕВ – ПЕСНИК ИКОНОПИСАЦ

Одломак из књиге Валерија Лепихина *Икона у руској поезији XX века*

Валериј Лепихин

Кроз призму иконе, иконописне и иконичне Русије Кљујев је прихватао и промене које су се дешавале у држави. У 10-им годинама, као и код већине *хришћанских* песника појављују се у његовим стиховима мотиви супротстављености града и села, гвожђа и дрвета, цивилизације и патријархалног живота. Песник је видео како град са својим „каменим и папирним људима“¹ пузи у село, мало по мало рушећи вековима сачуван живот, сву иконописну лепоту села, све што је песнику драго и што га асоцира и што се код њега чак и подудара са Русијом уопште. Песник са болом примећује:

Над лабудом Јегоријем
Орлуши аероплан.²

Механичка цивилизација као да се *провлачи* кроз иконописну Русију – такве су сцене и сижеи који су могући на сликама али су потпуно недопустиве на светој икони. Нова Русија, гвоздена, која долази да смени избену, својим антидуховним појавама поништавала је, по Кљујевљевој мишљењу, сву органику, сву самобитност хиљадугодишње иконичне Русије. За песника је несумњиво да су *Студена Кола, Поволожје и Дон* (симболи те Русије) чврсти не због гвожђа, него због воска са иконе.³

Овако је песник кроз своје идеале иконичне Русије представио револуцију. Не одмах, али и не задржавајући се на револуционарним илузијама, Кљујеву се отварају очи. Његов *туљански* поглед

почиње да увиђа важне детаље: ето осмине дува-на положене на божницу испред иконе;⁴ ево симбола новог времена – грамофона који се *изругује* и над суздаљском божницом; изругивање са иконама достиже такве размере да се песнику чини да „Спаситељ није у окуву него у прслуку.“⁵ Ако је икона раније била предмет ниподаштавања, сада је *прерушавају*, укључују у „вражије рабoте: И с девојком плеше Кумачневски Спас,⁶ икону оскврњују и страшнијег гажења светиње није могуће замислити. Оно што је за песника био симбол нерукотворене Русије, залог њене иконске, иконописне и иконичне *рајске* будућности у новом животу постаје предмет зависти, симбол свега неповратно проживљеног. Речима непохлепног преподобног Нила Сорског песник призива и опомиње:

Свргните царства и престоле...
Само Иверске подруме не огољујте.⁷

У стварности се пропадање царства и икона показало тесно повезаним. Пољуљана је велика јуначка земља, а са њом и иконе.

Шире се сенке црне
Над пораженим јунаком
А обавијене су моје иконе
Лишајем и конопљом.⁸

Иконе се свуда протерују – из храмова, са улица и путева, најзад, из свакидашњице. Из избе, буквално, нестаје „без позлате је у углу Пирогошће“, којој је по повратку из заробљеништва долазио да се поклони још новгородско-северски кнез у *Слову о походу Игором*.⁹ Већ се и Теофан Грк спрема да напусти Русију коју демони хране *чумом, губом и колером*. Но, он није једини који одлази.

Рида Новгород, где облачком златастим
Грк Теофан савија пређу фресака
Са црквених крила – песнику је мрзак
Суд плача и црнила многуостог.¹⁰

Страшна слика: велики иконописац замотава са зида своје фреске као предиво у једно клупко (пређа – клупко предива) како оне не би биле оскрнављене. Остају голи бели зидови, тако необични православном оку.

Нарушава се антиномична равнотежа иконичне Русије. Песнику се большевичка Русија чини као *сувласник ада*,¹¹ што у пренесеном и буквалном смислу значи *деиконизацију* Русије.¹²

С тим у вези, у Кљујевљевој поезији јавља се важан мотив преузет из хагиографске литературе. У староруској књижевности могу се срести сведочења о томе како су светитељи због тешких грехова становника напуштали црквене иконе и од-

лазили у горњи свет, остављајући грешнике на неко време непријатељима.¹³ У поезији Кљујева, као код Љермонтова на пример, оживљавају древне приче: „Много хваљена Мајка побегла је са иконе.“¹⁴ Са својих икона одлазе оснивачи Соловјецке обитељи, покровитељи Поморја и Заонежја, преподобни Зосима и Саватије. Неретко долази до борбе светог Теодора Стратилата са апокалиптичком звери:

На икони у борби са звери
Стратилат је покидао колан.¹⁵

Међутим, овај мотив код песника посебно симболично и трагично звучи у поеми *Погорелитина*, када своју икону напушта, а са њом и избу и Русију, Свети Георгије Победоносац:

И са иконе је одјурио Јегорије, –
На божници змај да море запали.¹⁶

Овај последњи детаљ – змај који је у другим Кљујевљевим стиховима симбол механичке, бездушне цивилизације која долази из Европе („Аждаја са Запада пузи по гробљима железних вода“)¹⁷ и *сиње море* као симбол новог свесветског потопа дају овим редовима карактер апокалиптичке визије: *Свето место пусто не остаје*, каже стара руска изрека. И страшно је не само то што је Свети Георгије напустио своју икону, напустио Русију, него није ништа мање ужасно и опасно што, према изреци, тада долази до промене:

Дојурио је црни Арапин
На белом коњу Јегоријевом.¹⁸

Хришћани се окрећу заступању другог светитеља – Николају Чудотворцу:

Врати Јегорија на икону
Раја избеног одбрану.¹⁹

Међутим, и последња нада – Свети Николај Угодник – не одазива се на позив и последњим акордима богоостављености *избеног раја* иконописне *приковане Русије*²⁰ звуче стихови:

Погледајте дедови на сто –
Змија је репом рибуљу чорбу помела!...
Адски пламен је по угловима:
Микола нам није дошао!²¹

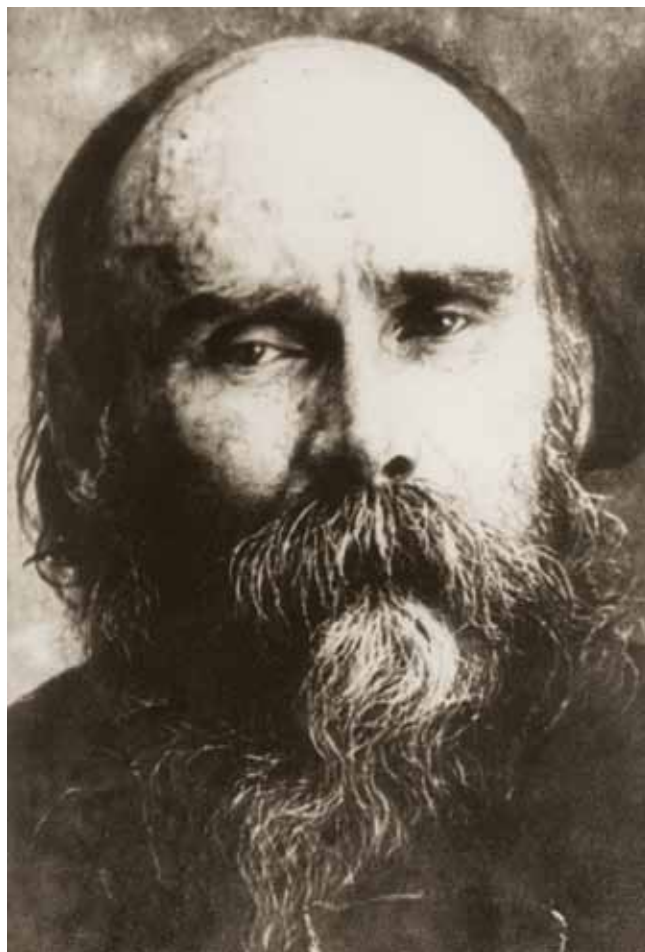
Иконе које су светитељи напустили постају плен нових иконобораца:

И у углу пре мољења
Сија славом нетљеном
Иконе горући пласт ...²²

Како се чини из Кљујевљевог дела, горе само даске али не и иконе. Непропадљива светост икона, њихова нетварна светлост и слава сијају изнад ватре као ореол изнад светитељеве главе, као симбол

неуништивости иконописне Русије, јер је она само испољавање иконичне Русије:

Душе икона са бојног поља
Као бели засад хељде
Видљиве, за дуже од трена
Подигосе се у горњу Софију...²³

Раније, на пример у глави о Гогољу, већ је било речи о томе да рукописане иконе никада нису палили. Б. А. Успенски каже: ако би се и догодило да икона буде уништена у пожару, у народу се никада није говорило да је она *изгорела*, већ да се *вазнела* или да је *примљена на небо*.²⁴ Тако и црква не страда у пожару него се вазноси на небеса. Код Кљујева у овом катрену ми и налазимо народни, благочестиви однос према светој природи икона и храма Божијег. И сама *душа Русије* код песника следећи *душе икона* као да напушта своје тело, руши своју икониčnost, подиже се у горњи свет као на заставицама из старих књига, где

Са Стратилатом на коњу
Душа Русија, сва у огњу
Лети ка граду чија су врата
У знаку пехара и крста.²⁵

На крају песме, у својству епилога, Кљујев прича причу о *граду белих цветова*, Лиду. Ово као да је засебна мала поема у поеми, препознавање *Легенде о Лидској Богомајци* која је на стубу и која говори

о најезди варвара на град.²⁶ Најпре су оскврњени храм и чудотворна икона Пресвете Богородице Одигитрије.²⁷ Кљујев војнике Јулијана Отпадника назива *Сараценима*:²⁸

Заплакала је Богородица:
К Моме стубу јури коњица!...
Опколила ме је цела стотина
Раздиру плашт златни
И високу тијару са искрицама,
Секу сабљама Лик Владичице!...

Четрдесет дана и ноћи Сарацени су
Стуб дубили, дизали прашину на
пашњаку,

Боју цинобер с Богородице
Прахом вејашу наоколо.
Само Лик желе сабљама
Са бедним сузама старице,
Са обрвама као Волга плавичастим
Са осмехом тужним да пожању.²⁹

И у овој малој *поеми у поеми* покушај уништавања икона Кљујев слика као немогућ, недостижан циљ. Али, ако се у првом случају (паљење икона) песник користио вероучитељским мотивом зарад утврђивања непропадљивости икона – *душа икона* не гори, онда у другом случају он прибегава фолклорним, фантастичним мотивима:

А где су сејала сита разбојничка
Живописне боје са иконе
До колена и по осовини таљига
Изникли су цветови белоснежни.³⁰

Најважније је да стуб – и поред покушаја да се са њега саструже чудесна слика – остаје још убедљивије сведочанство неуништивости икона и њихове чудотворне силе.

И, хордом исечен,
Обасјан је вечношћу
Матерински Лик.³¹

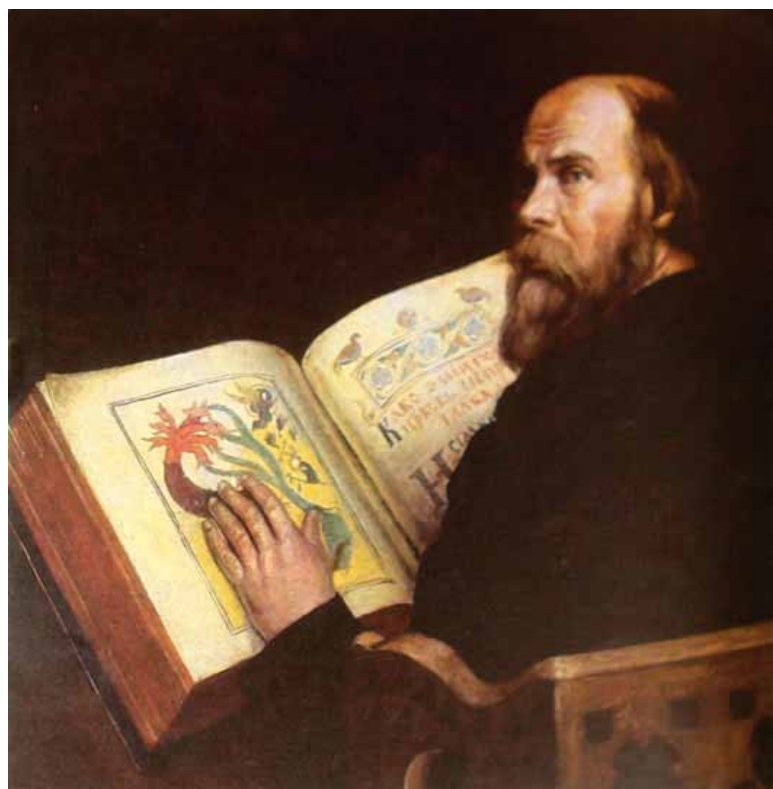
Упркос свим вандализмима и богохуљењу према иконама чији је сведок Кљујев у стварности био, у његовој поезији будућа Русија је Русија иконска и иконописна, то јест православна. У својим поетским увидима апокалиптичког карактера он је писао о страдању иконске Русије:

И не склони се Русија бела
Под убрус где је златан Лик...³²

Међутим, заједно с тим, он је противуречећи сам себи више пута истицао наду да ће опет „седети Суздаљ иза лазура и боја...“³³ Понекад је у својим стиховима песник предсказивао да ће се Победоносац Георгије вратити у Русију:

Ево, он цвета, и коњ Јегоријев
Из облака се помаља плаветни
И пророчански рже...³⁴

Уништавање икона је у његовим очима остајало спољашње иконоборство које на икону гледа као на *жртвено јагње*. Побеђујући иконичну и иконописну Русију, оно је на сваком кораку показивало у песниковим очима своју немоћ пред иконичном Русијом. *Душа Русије* се може вратити у своје тело, сматрао је песник, може да оживи, да се препороди.

Будућност земље је у повратку поштовању икона, у враћању иконама дедова:

Биће, биће сто пута
Изба са гредом трбушастом,
С огњиштем једнорогим,
У углу са родним Богом...³⁵

При томе није на одмет приметити да се Кљујев нигде није изјаснио о утопичности своје маште.

Васпитаван на иконама старог рукописа, не увек естетички савршеног, али увек испуњеног сведочанством о истинској врлини, усмеравањем верујућих на благочестив однос према светињи – осим тога упознат и са најбољим обрасцима староруског иконописа у периоду његовог процвата – Кљујев није могао а да не увиди озбиљно снижавање општег нивоа иконописног мајсторства свога времена. То је било изазвано неколиким узроцима. На првом месту, почевши од XVII века, *сликарска техника* и њено усвајање широко су прихваћени у иконопису (од посебне организације простора и директне перспективе до сликања *икона* уљаним бојама на платну). То је поништавало величанствену, неовдашњу

духовну лепоту иконописних ликова и фигура, мењало је ликове лицима и постепено из храмова потискивало управо икону. На другом месту, као последица масовног распрострањања икона и велике потражње појавила се *сеоска икона*, наивна икона која не само да није одговарала естетичким потребама, него је и с тачке гледишта благочестивости захтевала нешто много боље. Понекад су због неталентованости *богомаза*, против којих је отпочео борбу још у XVI веку „Стоглав“, такве иконе биле богохуљење. Кљујева није могло да заобиђе ово столећима настављано и с променљивим успехом вршено ругање иконама *изнутра*.

Године 1919. у новинама „Звезда Витегре“ писао је: „Посматрам иконостас у позаљеној дубини олтара. Боже, каква оскудност! Ни кокошка нема мање укуса за уметност. Како је молер понегде намазао бронзаним прахом амбир завијутке, окачио их о стубове, обесио изнад царских двери да више личи на врину него на голуба, а стадо Христово се тиме задовољава... Од рубљовског рукописа направљен је плакат, а о благоверним књигама неугодно је говорити. И нема Филипа међу митрополитима, већ Маљуте Скуратови међу њима предњаче. Јао, јао! Опасало је злато црквену дрвенарију, развејали су црни вихорови травнате злаћане шаре, усахли су огранци благодати, лепоте и серафимских неизрецивих трепета. Дошао је гвоздени Анђео и померио је свећњаке црквене са њихових места. И све се искривило.“³⁶ Свој чланак Кљујев је назвао *Померени свећњак*.³⁷ Не упуштајући се у подробно објашњавање и тумачење наведених песничко-

вих речи запазићемо да *свећњак* може бити овде схваћен у правом значењу, али из контекста произилази да се под *свећњаком* може подразумевати икона: управо икона шири у цркви боју и светлост, сијање и светлост. *Померени свећњак* је и *осликана икона* изнова *обучена*. Али изнутра, преобраћајући великопосника митрополита Филипа у његовог антипода *украњеног* Маљугу Скуратова,³⁸ и икона се преобраћа у плакат, управо то је и наивна икона са насликаном врном уместо симбола Светог Духа – голуба. Са њих не долази Божанска благодат, лишени су духоносне силе и не могу изазвати *серафимски трепет* молитве. И, значи, *све се искривило*, као и после пада и, чак, препорода иконописне уметности. Уочљив је и низак уметнички и теолошки ниво икона последњих времена, његово постојање *изједање* изнутра такође је одиграло своју улогу у томе што је управо икона и иконописна Русија постала арена за борбу против икона како на плану њеног уништења, тако и на плану њеног преокрета, њене замене иконама-сурогатима.

Треба истаћи да се иконски, иконописни и иконични аспект иконе, како на самој икони, тако и у Кљујевљевој поезији, може издвојити само условно. Икона представља њихово органско јединство и када се појављује у песничким стиховима, она, уз ретке изузетке, у себи носи сву поноћу предметног, естетичког, теолошког и црквено-литургијског садржаја. Но, при том је на различитим местима могуће ставити акценат и онда ваља приметити да приликом представљања иконске Русије песник тежи описивању, приликом опевавања иконописне Русије – ка поетици иконе, приликом сведочења о иконичној Русији – ка поетским визијама и пророчанствима.

Превела са руског Марија Дабетић

напомене :

- ¹ Кљуев Николай. *Сочинения*. том 1, стр. 212.
- ² Исто, том 2, стр. 323.
- ³ Исто, том 2, стр. 330.
- ⁴ Види: исто, том 1, стр. 475.
- ⁵ Исто, том 2, стр. 161.
- ⁶ Исто, том 1, стр. 506.
- ⁷ Исто, том 1, стр. 481.
- ⁸ Медведев Ю. *Николай Кљуев и Павел Медведев* – „Вестник РХД“, № 171, Париж, 1995, стр. 157.
- ⁹ Види: *Слово о полку Игореве*. М., 1979, стр. 211, 228.
- ¹⁰ Кљуев Николай. *Песнослов*. Петрозаводск, 1990, стр. 228.
- ¹¹ Кљуев Николай. *Сочинения*. т.т. 1-2. А. Neumanis Buchvertrieb und Verlag. 1969. том 1, стр. 506.
- ¹² После притварања, на саслушању 15. фебруара 1934. године, Кљујев се без страха и још одрешеније изражавао: „Октобарска револуција је гурнула земљу на пучину страдања и невоља и начинила је најнесрећнијом на свету... Сматрам да је политика индустријализације уништила основу и лепоту руског народног живота, при чему је уништавање спровођено страдањем и погибијом милиона руских људи... Напоследку, колективизацијом комунистичке партије уништава се основа и лепота руског народног живота, чији сам ја песник био. Са мистич-

ним ужасом гледам на колективизацију као на ђаволско привиђење.“ (*Шенталински В. Гамаюн – птица вештаца* – „Огонек“, № 43, 1989, стр. 10). Ове речи нису могле да опросте Кљујеу.

¹³ Види: *Сказания о чудотворних иконах Богоматери и Ее милостих роду человеческому*. Коломна, 1993, стр. 287-288.

¹⁴ Кљоев Николай. *Сочинения*. т.т. 1-2. А. Neumanis Buchvertrieb und Verlag. 1969; том 1, стр. 505, том 2, стр. 334.

¹⁵ *Новые песни Николая Клюева*. Публ. К. Азадовского. – „Русская мысль“, 23. 6. 1989 (лит. прилож. № 8), стр. 15.

¹⁶ Кљоев Николай. *Сочинения*. том 2, стр. 434.

¹⁷ Исто, том 2, стр. 344.

¹⁸ Кљоев Никлай. *Песнослов*. Петрозаводск, 1990, стр. 131.

¹⁹ Кљоев Николай. *Сочинения*. т.т. 1-2. А. Neumanis Buchvertrieb und Verlag. 1969, том 2, стр. 334.

²⁰ Кљоев Николай. *Песнослов*. Петрозаводск, 1990, стр. 226.

²¹ Кљоев Николай. *Сочинения*. т.т. 1-2. А. Neumanis Buchvertrieb und Verlag. 1969, том 2, стр. 336.

²² Исто, том 2, стр. 341.

²³ Исто, том 2, стр. 341.

²⁴ Види: Успенский Б. А. *Философические разыскания в области славянских древностей*. М., 1982, стр. 185.

²⁵ Кљоев Николай. *Сочинения*. т.т. 1-2. А. Neumanis Buchvertrieb und Verlag. 1969, том 2, стр. 344.

²⁶ Град Лид је за Кљујева двоструко драг зато што је повезан са именом Светог Георгија. Тамо је давно (IV век) био саграђен један од првих храмова са престолом освећеним у част Светог великомученика. У овај храм су тада пренели мошти Светог Георгија. У другој половини XIX века храм је обновљен новчаним средствима која је дала руска влада и добровољним прилозима. Овај догађај празнује се 3/10. новембра.

²⁷ Њена историја је укратко оваква: апостоли Петар и Јован основали су у граду Лиду хришћанску заједницу и саградили храм у част Богородице. Касније, у Јерусалиму, видевши се са Њом, замолили су да оде у Лид да благослови храм. Богородица је обећала да ће то урадити. Када су се апостоли вратили у Лид, у храму, на једном од стубова угледали су икону Богородице која се чудом појавила (као да је у питању паралела Нерукотвореном Спаситељу на убрису). Император Јулијан Отпадник (трећи после равноапостолног цара Константина) наредио је да се та икона уништи, али колико год да су се каменоресци трудили да одстране чудесну представу ништа се није дешавало: боје су се само дубље утискивале у стуб. У VIII веку направљен је цртеж ове иконе на дасци који је такође постао чудотворан (види: *Сказания о чудотворних иконах Богоматери и Ее милостих роду человеческому*. Коломна, 1993, стр. 196-199).

²⁸ Могуће је да песник нема у виду дословно Сарацене, већ иконоборачке склоности Јулијана Отпадника. Када је тринаест година после Јулијана у Византији почео покрет иконоборца, ондашњи поштоваоци икона назвали су их *сараценски истомишљеници*, пошто су у иконоборству видели утицај ислама који је забрањивао у цамијама сваку слику осим орнамената.

²⁹ Исто, том 2, стр. 349.

³⁰ Исто, том 2, стр. 350.

³¹ Исто, том 2, стр. 351.

³² *Новые песни Николая Клюева*. Публ. К. Азадовского. – „Русская мысль“, 23. 6. 1989 (лит. прилож. № 8).

³³ Кљоев Николай. *Сочинения*. т.т. 1-2. А. Neumanis

Buchvertrieb und Verlag. 1969, том 2, стр. 244.

³⁴ Кљоев Николай. *Песнослов*. Петрозаводск, 1990, стр. 228.

³⁵ Кљоев Николай. *Сочинения*, том 2, стр. 324.

³⁶ Цитирано према: *Культурное наследие Древней Руси. Истоки, становление, традиции*. М., 1976, стр. 343-344.

³⁷ У *Откровењу* светог апостола и јеванђелисте Јована Богослова стоји да му је наређено да анђелу Ефеске цркве напише следеће: *Сјети се, дакле, откуда си пао, и покај се, и онда прва дјела чини; ако ли не, доћи ћу ти ускоро, и уклонићу свијећњак твој с мјеста његова ако се не покајеш* (Откр 2, 5). У Кљујељевом чланку свећњак је померен очигледно због тога што покајања није било, али је, такође, очигледно да за покајање никада није касно и да ће свећњак онда стајати на пређашњем месту. Истаћи ћемо да се есхатолошки мотиви код Кљујева јављају не само у вези са револуцијом и нападом техничке цивилизације на традиционалну културу, него и са *погоршавањем квалитета иконописања!*

³⁸ У овим Кљујељевум редовима чују се одједи идеје протопопа Авакума и, чак, његов патос. Критикујући *неприличне зографе* који сликају иконе, Авакум објављује: „Пишут Спасов образ Емануила; лице одувловато, уста червонија, власи кудравија, руки и мишчи толстија, персти надутија, тако же и у ног бедри толстија, и вес јако немчин брјухат и толст учинен... А те все писано по плотском умислу“ (*Пустозерскаја проза*. М., 1989, стр. 30).

ТЕОЛОГИЈА ИКОНЕ И ЦРКВЕНО СТВАРАЛАШТВО

Зборник текстова

Каленић, едиција Зограф, Крагујевац 2011. године

Зборник текстова *Теологија иконе и црквено стваралаштво* објављен је крајем предходне године као пето издање у оквиру, сада можемо рећи, изузетно хваљене и популарне едиције *Зограф*, издавачке установе Епархије шумадиске, а која се, како јој име сугерише, бави публикувањем књига из области црквене уметности. Ова књига је објављена у сарадњи са Министарством вера и дијаспоре републике Србије у оквиру пројекта „Унапређење верске културе, верских слобода и толеранције“.

Књигу отвара један од најбољих радова који систематски обрађују тему теологије иконе, написаних у последњих десетак година, текст митрополита волколамског Илариона (Алфејева) *По лику и подобју, Богословље иконе у Православној Цркви*. Следи текст професора Јоргоса Кордиса, већ добро познатог нашој читалачкој публици, *Икона и њено место у православном религиозном животу*, који је сјајан увод у читање књига *У ритму, етос линије у византијском иконопису* и *Фајумски портрети и византијска икона*, које су раније објављене у оквиру едиције *Зограф*. Један од најзначајнијих теоретичара византијске естетике и уметности Виктор Бичков представљен је радом *Канон као основа стваралаштва*, поглављем из књиге *Две хиљаде година хришћанске културе*. Са два кратка текста: *Икона: света уметност нашег времена* и *Икона и космос*, састављачи овог зборника настојали су да нашој богословској јавности представе веома значајног и плодног аутора великог броја књига и радова из области иконологије оца Мишела Кеноа из Швајцарске. Ауторка капиталног дела *Богословље иконе* Ирина Јазикова представљена је са два текста: *О критеријумима за оцену иконописног дела*, који је потписала заједно са познатим московским иконописцем Светланом Ржањицином и *Проблеми предавања теологије иконе иконописцима*, заједно са Олгом Купријановом. Рад *О одговорности која лежи на савременим иконописцима* дело је једног

од најзначајнијих руских црквених уметника млађе генерације Филипа Давидова. Односом иконе и њеног литерарног предлошка бави се Ејдан Харт, теоретичар и практичар црквене уметности из Велике Британије, у свом тексту *Мајка Божија на празничним иконама: теологија у боји и форми*. Каленић, у оквиру исте ове едиције, припрема зборник краћих текстова овог угледног аутора. *О значењу материјала у црквеној уметности* текст је познатог руског иконописца и сликара Виктора Кутковоја. Свештеник Андреј Давидов, познат редовним читаоцима нашег часописа, представљен је текстом *Енкаустични иконопис*. *Чему нам служе иконе?* Зборник затвара текст оца Стаматиса Склириси *Есхатолошки карактер православне иконе*, његово предавање одржано 2001. године на Православном богословском факултету у Београду.

Циљ састављача овог зборника био је да заинтересованој јавности, богословима и црквеним ствараоцима представи, како необјављиване радове познатих, и на нашим просторима раније заступљених аутора, тако и текстове аутора који до сада нису били објављивани на српском језику, а значајни су за разумевање савремених тенденција у црквеноуметничкој теорији и пракси.

Сви радови из овог зборника су раније били у скраћеном облику представљени читаоцима овог часописа, а аутори који се поред теорије баве и практиковањем црквене уметности представљени су, или ће

бити представљени, у оквиру наше рубрике *Православна галерија*.

Едиција *Зограф* ће и у будуће наставити да објављује значајне радове из области теорије црквене уметности. У припреми су две веома интересантне књиге, већ поменути зборних краћих радова Ејдана Харта. И књига Валерија Лепихина *Икона у руској поезији XX века*.

Дејан Манделић

Нова издања

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвеиштво епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. јуна 2012. до 31. јула 2012. године:

Осветити:

Крст за храм Светог деспота Стефана у Смедеревској Паланци, Архијерејско намесништво јасеничко, 8. јула 2012. године;

Чесму у порти храма Светих бесребреника Косме и Дамјана у Сипићу, Архијерејско намесништво рачанско, 14. јула 2012. године;

Капелу за паљење свећа при храму Рођења Пресвете Богородице у Баточини, Архијерејско намесништво лепеничко, 21. јула 2012. године;

Новоподигнути храм Свете великомученице Марине у Горњој Сабанти, Архијерејско намесништво левачко, 30. јула 2012. године.

Рукоположити:

Монаха Прокопија (Тајара), по благослову митрополита аркадијског Господина Василија (Антиохијска патријаршија), у чин јерођакона, 30. јуна 2012. године у храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу;

Слободана Савковића, дипломираног теолога, у чин ђакона, 29. јула 2012. године, у храму Светог пророка Илије у Бањи.

Одликovati:

Чином протопрезвитера:

Протонамесника Александра Марковића, привременог пароха Прве парохије у Рајковцу, Архијерејско намесништво младеновачко.

Орденом Војска Карађорђа:

Милорада Јевремовића.

Архијерејском граматом признања:

Рада Драговића из Рајковца;
Удружење *Крагујевац концерт* из Крагујевца;
Јасмину и Александра Смиљанић из Крагујевца;
Драгана Алимпијевића из Лазаревца;
Радослава Чворовића из Лазаревца;
Дејана Јанковића из Брајковца;
Др Милорада Пантелића из Лазаревца;
Одборнике Црквене општине сабаначко-ратковићке.

Архијерејском захвалницом:

Удружење пчелара *Будућност* из Лазаревца.

Поделити благослов за искушеништво

Александру Јовићу у обитељи Светониколајевског манастира Јошанице.

Замонашити:

По чину расе и камилавке:

Туфика Тајара, по благослову митрополита аркадијског Господина Василија (Антиохијска патријаршија), давши му монашко име Прокопије.

По чину мале схиме:

Светлану Спаић, искушеницу Светоархангелског манастира Вољавче, давши јој монашко име Евгенија.

Разрешити:

Јереја Жељка Ерића дужности привременог пароха Прве парохије у Лесковцу, Архијерејско намесништво бељаничко, ради премештаја на Парохију у Рабеновац, Архијерејско намесништво левачко;

Јереја Владимира Трифковића дужности привременог пароха у Рабеновцу, Архијерејско намесништво левачко, ради премештаја на Прву парохију у Лесковцу, Архијерејско намесништво бељаничко;

Протојереја стврофора Драгољуба Ракића, пензионисаног пароха у Младеновцу, даље дужности опслуживања упражњене Шесте парохије у Младеновцу, Архијерејско намесништво младеновачко;

Јереја Жељка Ивковића дужности привременог пароха Четврте парохије у Лазаревцу, Архијерејско намесништво колубарско-посавско, ради премештаја на Шесту парохију у Младеновцу, Архијерејско намесништво младеновачко;

Протојереја ставрофора Драгољуба Ракића, пензионисаног пароха у Младеновцу, даље дужности архијерејског намесника младеновачког;

Протојереја Мирослава Филиповића дужности привременог пароха у Рудовцима, Архијерејско намесништво колубарско-посавско, ради премештаја на упражњену Другу парохију у Петки, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;

Јереја Владу Димитријевића, дужности привременог пароха Прве парохије у Баћевцу, Архијерејско намесништво бељаничко, ради премештаја на упражњену Четврту парохију у Лазаревцу, Архијерејско намесништво колубарско-посавско.

Поставити:

Јереја Жељка Ерића на дужност привременог пароха у Рабеновцу, Архијерејско намесништво левачко;

Јереја Владимира Трифковића на дужност привременог пароха Прве парохије у Лесковцу, Архијерејско намесништво бељаничко;

Јереја Жељка Ивковића на дужност привременог пароха Шесте парохије у Младеновцу, Архијерејско намесништво младеновачко;

Јереја Жељка Ивковића, привременог пароха Шесте парохије у Младеновцу, на дужност архијерејског намесника младеновачког;

Протојереја Мирослава Филиповића на дужност привременог пароха Друге парохије у Петки, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;

Јереја Владу Димитријевића на дужност привременог пароха Четврте парохије у Лазаревцу, Архијерејско намесништво колубарско-посавско.

Поверити у опслуживање;

Протојереју Мирославу Филиповићу, привременом пароху Друге парохије у Петки, Архијерејско-намесништво колубарско-посавско, упражњену парохију у Рудовцима, Архијерејско намесништво колубарско-посавско;

Јереју Игору Обрадовићу, привременом пароху Друге парохије у Баћевцу, упражњену Прву парохију у Баћевцу.

Примити у свезу клира:

Александра Несторовића из свезе клира Епархије шабачке.

Примити у први разред богословије:

Радишу Голубовића из Раниловића;
Владимира Петровића из Крагујевца;
Милоша Терзића из Сопота;
Никола Поповића из Крагујевца;
Марка Огњановића из Крагујевца;
Александра Несторовића из Шапца;
Небојшу Стевановића из Крагујевца;
Јанка Јанковића из Саранова;
Огњена Биочанина из Баточине.

Завршили богословију:

Милош Вулић;
Никола Ђурица;
Александар Цветковић;
Ђурђе Јанковић;
Никола Рајић;
Михаило Аврамовић;
Милош Тодоровић;
Јован Митровић;
Стефан Митровић.

Поделити благослов за упис на Православни богословски факултет Универзитета у Београду:

Милошу Вулићу;
Николи Ђурици;
Александру Цветковићу;
Ђурђу Јанковићу;
Николи Рајићу;
Милошу Тодоровићу;
Јелени Радивојевић;
Виолети Ђорђевић;
Михаилу Аврамовићу;
Луки Анђелковићу;
Илији Илићу;
Петру Јовановићу.

Поделити благослов за упис на постдипломске студије на Универзитету у Берклију:

Ивану Вуксановићу.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНІСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. јуна 2012. до 31. јула 2012. године

ЈУН 2012:

1. јун 2012:

Служио Литургију у манастиру Денковцу;
Примио чланове одбора за подизање цркве у кругу Болнице у Смедеревској Паланци.

2. јун 2012:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Служио опело Миладину Гавриловићу у Винчи;

3. јун 2012 – Духови:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви,
Пререзао славски колач у манастиру Дивостину поводом храмовне славе манастирске капеле;
Крстио у манастиру Дивостину малог Петра;

4. јун 2012 – Духовски понедељак;

Служио Литургију у храму Силаска Светог Духа у Крагујевцу (Старој цркви) и пререзао славски колач поводом храмовне славе; предводио Духовску литију улицама Крагујевца;
Учествовао у Земуну на сахрани протојереја ставрофора проф. др Радована Биговића.

5. јун 2012 – Духовски уторак:

Служио Литургију у храму Силаска Светог Духа у Церовцу код Крагујевца и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

6. јун 2012:

Служио Литургију у Благовештенском храму у Рајковцу код Младеновца и крстио осамдесет девет особа раз-

личног узраста; свештеника у Рајковцу Александра Марковића одликовао чином протопрезвитера.

7. јун 2012:

Посетио, са патријархом српским Господином Иринејем, епископом сремским Господином Василијем и епископом бачким Господином др Иринејем, Митрополију загребачко-љубљанску.

8. јун 2012:

Посетио, као члан делегације Светог архијерејског синода СПЦ, Бискупску конференцију на Каптолу у Загребу и кардинала Јосипа Бозанића;
Посетио, као члан делегације Светог архијерејског синода СПЦ, председника Хрватске И. Јосиповића и председника Владе Хрватске З. Милановића.

9. јун 2012:

Саслуживао патријарху Господину Иринеју и другим архијерејима на богослужењима током којих је освећена капела Светог Саве у згради српске гимназије у Загребу;
Посетио, са члановима делегације Светог архијерејског синода СПЦ, Јасеновац.

10. јун 2012:

Служио Литургију у храму Светог архангела Гаврила у Аранђеловцу;
Посетио цркву у Јеловику и обишао дечији камп.

11. јун 2012:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродором;
Учествовао на матурском испиту из етике и догматике у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу;
Рад у Епархијској канцеларији.

12. јун 2012:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Учествовао на матурском испиту из опште историје Цркве и историје Српске православне Цркве;
Рад у Епархијској канцеларији;
Примио протојереја ставрофора проф. др Димитрија Калезића, изасланика Светог архијерејског синода СПЦ на матурским испитима у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

13. јун 2012:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац;
Учествовао на матурском испиту из црквеног појања у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу;
Посетио манастир Вољавчу у Страгарима ради надгледања радова на живопису манастирске цркве;
Примио епископа Жичког Господина Хрисостома са пратњом.

14. јун 2012 – Преподобни Јустин Ђелијски:

Саслуживао са више архијереја на Литургији у манастиру Ђелијама код Ваљева;
Поклонио се моштима Светог владике Николаја Жичког у Лелићу;
Посетио породицу Петра и Анђе Томић у Дивцима.

15. јун 2012:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Рад у Епархијској канцеларији;
Посетио сестринство манастира Драче.

16. јун 2012:

Служио у манастиру Драчи Литургију и полугодишњи помен упокојеној игуманији овог манастира Пелагији; осветио надгробни крст на игуманијином гробу.

17. јун 2012:

Служио Литургију и парастос у Саборној крагујевачкој цркви блаженопочившем епископу шумадијском Сави поводом једанаест година од упокојења.

18. јун 2012:

Служио Литургију у Светоархангелском манастиру у Брезовцу поводом славе манастирске капеле посвећене Свештеномученику Јоаникију Липовцу;
Посетио храм Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу ради надгледања радова на извођењу живописа.

19. јун 2012:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;
Председавао седници Управе епархијских фондова.

20. јун 2012:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац;
Рад у Епархијској канцеларији.

21. јун 2012:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви;
Рад у Епархијској канцеларији.

22. јун 2012:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Посетио цркву Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

23. јун 2012:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;
Рад у Епархијској канцеларији.

24. јун 2012:

Служио Литургију у храму Светих апостола Вартоломеја и Варнаве у Раниловићу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;
Служио опело на Варошком гробљу у Крагујевцу пострадалим од комунистичке власти 1949. године.

25. јун 2012:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродором;

26. јун 2012:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Одржао у манастиру Тресије братски састанак са свештенством Космајског архијерејског намесништва;
Посетио председника општине Сопот Живорада Милосављевића;
Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода СПЦ у Београду.

27. јун 2012:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац;
Примио Сашу Миленовића, председника Скупштине града Крагујевца, начелника школске управе у Крагујевцу Радојка Дамјановића и Славицу Ђорђевић, градског секретара за културу, као и братство Саборног храма у Крагујевцу, ради договора о организацији *Великогоспојинских дана* у Крагујевцу;
Примио архимандрита Георгија, игумана манастира Благовештења Овчарског;
Служио бденије у Саборној крагујевачкој цркви.

28. јун 2012 – Видовдан:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац и пререзао славски колач поводом храмовне славе;
Учествовао на скупу о личности и делу покојног оца Радована Биговића у Коларчевој задужбини у Београду.

29. јун 2012:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;
Одржао пријемни испит за упис ученика из Шумадијске епархије у први разред богословија СПЦ;
Примио Господина др Иринеја, епископа бачког и Господина др Порфирија, епископа јегарског;

Замонашио по чину расе и камилавке Туфика Тајера из Антиохијске патријаршије давши му монашко име Порфирије.

30. јун 2012:

Саслуживао са епископом крушевачким Господином др Давидом и епископом јегарском Господином др Порфиријем епископу бачком Господину др Иринеју на Литургији у Саборној крагујевачкој цркви; рукоположио у чин јерођакон монаха Порфирија.

ЈУЛ:

1. јул 2012:

Служио Литургију и парастос монахињи Јелисавети у манастиру Никољу Рудничком.

2. јул 2012:

Служио Литургију у манастиру Дивостину; пререзао славски колач породици Борић; Рад у Епархијској канцеларији.

3. јул 2012:

Служио Литургију у параклису Владичанског двора; Посетио храм Светог архангела Гаврила у Буковику ради надгледања актуелних радова.

4. јул 2012:

Учествовао у раду Патријаршијског управног одбора и Светог архијерејског синода СПЦ у Београду.

5. јул 2012 – Света Анастасија Српска:

Служио Литургију у манастиру Каленићу и пререзао славски колач поводом славе манастирске капеле; Посетио сестринство манастира Прерадовца; Одредио место за подизање новог храма у селу Брајиновцу код Белушића; Примиио групу новинара из Беча.

6. јул 2012:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради; Посетио манастир Вољавчу ради надгледања живописања манастирске цркве.

7. јул – Ивањдан:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви, Посетио Парафин у пратњи игуманије каленићке Нектарије.

8. јул 2012:

Служио Литургију у храму Силаска Светог Духа у Церовцу код Смедеревске Паланке; Посетио храм Свете Петке у Смедеревској Паланци ради надгледања радова на подизању парохијског дома; Осветио крстове за нову цркву Светог деспота Стефана Лазаревића у кругу паланачке Болнице; Посетио манастир Грнчарицу ради надгледања радова на реконструкцији манастирске цркве.

9. јул 2012:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродором; Рад у Епархијској канцеларији. Учествовао у Рековцу у заседању Одбора за истраживање старина у Жупањевцу.

10. јул 2012:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово; Рад у Епархијској канцеларији.

11. јул 2012:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац; Примиио Драгицу Пиповић из Финикса у Аризони (САД); Служио бденије у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

12. јул 2012 – Петровдан:

Служио Литургију у манастиру Ралетинцу и пререзао славски колач поводом славе манастирског храма; Учествовао на духовној манифестацији *Дани Милована Видаковића* у Неменикућама.

13. јул 2012:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради; Рад у Епархијској канцеларији; Састао се у Патријаршији СПЦ са патријархом Господином Иринејем; рад у Патријаршији.

14. јул 2012:

Служио Литургију у храму Светих бесребреника Косме и Дамјана у Сипићу и пререзао славски колач поводом храмовне славе; Осветио у Брајиновцу земљиште за нову цркву; Примиио Тому и Крстину Јаношевић из Лос Анђелеса (САД).

15. јул 2012:

Служио Литургију у Брајковцу и пререзао славски колач Заједници *Земља живих*; Посетио храм Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу и одржао братски састанак са свештенством овог храма.

16. јул 2012:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродором; Рад у Епархијској канцеларији.

17. јул 2012:

Служио у храму Силаска Светог Духа у Пајазитову Литургију и парастос Драгољубу Дражи Михајловићу; Служио опело у селу Ратковићу Десанки Николић, мајци др Радета Николића.

18. јул 2012:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу – Белошевац; Примиио у Патријаршији СПЦ Драгомира Ацовића, члана Крунског савета престолонаследника Александра Карађорђевића;

19. јул 2012:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви; Рад у Епархијској канцеларији; Замонашио у малу схиму у манастиру Вољавчи искушеницу овог манастира Светлану, давши јој монашко име Евгенија.

20. јул 2012:

Служио Литургију у храму Свете Ане у Десимировцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;
Посетио храм Чудотворне иконе Богородице Тројеручице у изградњи у Малим Пчелицама ради припрема освећења овог храма у октобру месецу;
Посетио храм Светог Василија Острошког у Великој Сугубини ради надгледања радова на санацији;
Посетио храм Великомученице Марине у Горњој Сабанти ради припреме освећења овог храма.

21. јул 2012:

Служио Литургију у храму Рођења Пресвете Богородице у Баточини и осветио капелу за паљење свећа;
Пререзао славски колач у храму Светог Прокопија у Овсишту.

22. јул 2012:

Служио Литургију у храму Светог архангела Гаврила у Буковику.

23. јул 2012:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског у Крагујевцу – Аеродором;
Рад у Епархијској канцеларији;
Посетио цркву у Великој Сугубини са стручњацима ради отклањања влаге у унутрашњости храма.

24. јул 2012:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;
Рад у Епархијској канцеларији;
Посетио Црквине у Groшници где се гради нова црква.

25. јул 2012 – Чудотворна икона Богородице Тројеручице:
Служио Литургију у манастиру Каленићу;

Посетио сестринство манастира Прерадовца;
Посетио нову Цркву у Горњој Сабанти.

26. јул 2012 – Сабор архангела Гаврила:

Служио Литургију у манастиру Вољавчи и пререзао славски колач поводом славе манастирског храма;
Посетио породицу Пљакић поводом крсне славе;
Примио у Владичанском двору Радишу Пљакића, потпредседника Епархијског савета, Јована Томовића из Горњег Милановца и више угледних личности.

27. јул 2012:

Служио Литургију у параклису Владичанског двора;
Одржао испите са кандидатима за рукоположење;
Посетио са сликаром Матом Минићем храм Свете Петке у Јагодини и утврдио распоред живописања олтару овог храма.

28. јул 2012:

Служио Литургију у недовршеном храму Светог деспота Стефана Лазаревића у селу Бабама,
Крстио у храму Светог Саве у Барајеву малу Емилију.

29. јул 2012:

Служио Литургију у храму Светог пророка Илије у Бањи и рукоположио у чин ђакона Слободана Савковића;
Обавио венчање у Саборној цркви у Крагујевцу;
У селу Ратарима код Смедеревске Паланке састао се са Ивицом Дачићем, председником Владе Републике Србије.

30. јул 2012:

Освештао новоподигнуту цркву Великомученице Марине у Горњој Сабанти и у новоосвећеној цркви служио Литургију;
Примио госте из Лоса Анђелеса (САД).

31. јул 2012:

Рад у Патријаршији СПЦ.

ДЕЧИЈА СТРАНА

„КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕБЕ УБИЉ ПЕТА“

НЕПРЕКИДНО ПРЕОБРАЖЕЊЕ

Господ Исус Христос се и даље преображава, баш као што је то учинио на планини Тавор, али сада се Он преображава у нама, удовима Његовог тела. Његова моћ преображења сада је подарена нама. Његова светлост и слава могу да зраче кроз читав свет, док се придржавамо царског свештенства које нам је Он дао крштењем (Прва Петрова 2, 9), и постајемо са Господом Исусом помирители (Друга Коринћанима 5, 19), дозвољавајући му да оствари своје исцелитељско, брижно, искупљујуће дело у нашем животу и у свету. Јер знамо да је наш живот у Христу непрекидно посезање и труд да постанемо све више и више – *светлост од светлости*. За нас који Га познајемо и који се у Цркви, у светојтајни причешћа, сједињујемо са Њим, живот је непрестани процес преображења у Његову светлост и славу.

Руски богослов, Владимир Лоски је писао: „Огањ милости, који Свети Дух запали у срцима хришћана, чини да они сијају попут воштаница пред Сином Божијим. Христос није престао да обасипа Светитеље Његовом светлошћу, чинећи да њихова тела и лица светле Његовом славом, као што је то било са Мојсијем на гори Синајској, и са Мојсијем и Илијом на Преображење. Има још много примера за то. Када је Свети апостол Павле срео Господа на путу за Дамаск, био је изненада окружен блиставом светлошћу са неба. Свети Макарије Велики је сијао у тами своје келије. Док је Свети Сисоје лежао на самрти, лице му је сијало светлошћу која се постепено појачавала све док није последњи пут удахнуо, а онда је постала сјајна као муња. Док је Свети Арсеније био на молитви, читаво његово тело сијало је попут огња. Тако је преобращени Господ и сада присутан у Његовим светитељима, чија сјајна лица и тела постају продужетак Његовог преображења.“

ДРУГО ОПШТИНСКО ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ВЕРОНАУКЕ ЗА УЧЕНИКЕ МЛАДЕНОВАЧКИХ ОСНОВНИХ ШКОЛА

На иницијативу вероучитеља Ивана Ненадовића, у договору са Просветним одбором Епархије шумадијске, у организацији младеновачких вероучитеља 13. јуна је одржано друго такмичење из веронауке за ученике основних школа са територије градске општине Младеновац. Такмичење је одржано у просторијама ОШ „Момчило Живојиновић“. Кроз прву фазу прошло је више од 200 ученика из три градске школе и једног издвојеног, сеоског одељења осмогодишње школе, од којих се у финале пласирало 16 ученика. Основну школу „Момчило Живојиновић“ представљала је једна екипа из матичне школе и једна из издвојеног одељења у селу Дубона, а ОШ „Свети Сава“ и „Коста Ђукић“ по једна четворочлана екипа.

О правилном току такмичења, као и о броју освојених бодова сваке екипе, старао се Жири у саставу: професорка руског језика Наташа Јефтић, вероучитељи Бојан Вићовац, Марко Јефтић и Игор Степановић, а програм је водио вероучитељ Иван Ненадовић. Чланови екипа били су ученици петог, шестог и седмог разреда, што је било неопходно јер су питања била из градива за верску наставу у овим разредима. Такмичари су савесно и одговорно приступили припреми градива које је било задато и само је брзина приликом јављања пресудила да представници ОШ „Свети Сава“ (Исидора Дабевски, Александра Јарац, Милош Симић и Милош Вићовац) однесу заслужену победу. Друго

место освојила је екипа ОШ „Коста Ђукић“ (Исидора Илић, Јована Мирић, Милош Петровић и Димитрије Станимировић), треће ОШ „Момчило Живојиновић“ (Игор Ђук, Ива Трифуновић, Милица Павићевић и Михајло Јаковљевић), а четврто издвојено одељење ОШ „Момчило Живојиновић“ у Дубони (Аница Прокић, Јелена Младеновић, Мирјана Павловић и Марија Новаковић).

Освајачи прва три места су добили медаље (поклон господина Милана Васиљевића из Амерића), а плакете које је израдио господин Дејан Манделц, књиге и иконе (поклон Епархије шумадијске) добили су сви финалисти.

Друго општинско такмичење је показало да на територији Младеновца влада велико интересовања ученика за верску наставу. До сада је број оних који похађају наставу веронауке указивао на то, али је након такмичења велики број ђака изразио жељу да од наредне школске године слуша овај изборни предмет управо због могућности учешћа на овом такмичењу и пријемчивости градива.

Марко Јефтић, вероучитељ

ДЕЧИЈА СТРАНА

ЦРКВЕНИ ДЕЧИЈИ ХОР „СВЕТИ САВА“ ОДРЖАО СВОЈ ПРВИ КОНЦЕРТ

Уочи Видовдана, у храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу одржан је први концерт дечијег хора „Свети Сава“, којим је дириговао ђакон Иван Антонијевић. Овај хор постоји већ пуне три године, и у њему певају деца узраста од три до деветнаест година.

Након завршетка празничног бденија, дечији хор „Свети Сава“ се успешно представио отпевавши десет композиција. Главна тема концерта било је сећање на Видовдан, тако да су у свом репертоару млади певачи отпевали неколико песама о

Косову, а исто тако и неколико композиција које су везане за Свету Литургију.

У пуној Цркви било је видно одушевљење народа када је тридесетак малишана запевало и отворило овај концерт песмом „Ој Косово, Косово“. Након завршетка концерта старешина храма Светог кнеза Лазара, протојереј-ставрофор Милован Антонијевић, захвалио се члановима дечијег хора за то што су дошли да улепшају празнично бденијеуочи храмовне славе и пожелео им још пуно успешних концерата у данима који долазе.

Већ сутрадан овај исти дечији хор отворио је академију коју је организовало „Коло српских се-стара“.

КОРИШЋЕЊЕ ВРЕМЕНА

Време је сувише драгоцен дар, роба тако ретка да би се улудо расипала. Ако га неодговорно и лакомислено трошимо, губимо више могућности него што смо свесни. Сваки тренутак који нам је дат од Бога прилика је за молитву, за добра дела, за љубазност, самоконтролу, за лично узрастање у врлинама. *Мудро се владајте (...)* користите време, каже Свети апостол Павле (Колошанима 4, 5). Ако је време испуњено многим могућностима и није тек пуко смењивање празних тренутака, штета је траћити га на нешто небитно и грех је убијати га лошим делима. Свето Писмо ставља акценат на време као од Бога дату нам прилику да га правилно користимо, да се покајемо, да се окренемо Господу Исусу Христу, да волимо Бога и свог ближњег, и да постајемо све сличнији Његовом лику.

Далеко је важније како трошимо време, него како трошимо новац. Грешке у трошењу новца могу бити исправљене, али кад време прође, прошло је заувек, а са њим и прилика да учинимо нешто добро за своје ближње и за себе.

АЗБУКА ИСТИНЕ

АНЂЕЛИ

Анђели су створени пре људи. У почетку створи Бог небо и земљу – стоји написано у Књизи Постања. Под небом су светитељи Божји једнодушно разумевали ангеле, то јест свет светих духова, војске бестелесних сила. Према Божијем откривењу и визији светитеља, као што су били свети Јеротеј и свети Дионисије, ангели се врстају у девет чинова према сили и власти и мудрости која им је дарована од Створитеља. Тих девет огрпмних чинова називају се: Престоли, Начала, Власти, Серафими, Херувими, Господства, Силе, Архангели и Ангели. Ум људски не може ни замислити величину ио славу ангела нити рачуница људска израчунати број њихов. Само се срце људско може радовати својој већој и старијој и савршенијој браћи – браћи кажемо, јер је један небесни Отац и ангела и људи.

РАДОСТ

Радост је основни тон у божанској мелодији Новог Завета. *Радујте се и веселите*, рекао је Господ. Радост и само радост кључа из речи Спаситељевих, радост из Његових моћних чудеса, радост из Његових моћних откривења царства Божјега, радост из Његовог васкрсења, радост из Његових обећања. Радост извире и из апостола Господњих. Радост тече реком кроз све војске праведника и угодника Божјих. Црква је носилац аманета радости. Црква Христова једина је радост у свту. Историја Цркве пуна је муке и невоље и гоњења и издајства и крви и зноја. Али радост све гута, све заглашује, све осветљава. Глас радости надвишава све остале гласове. Човече, и сине човечји, ако имаш радости, имаш и вере. Умукне ли у теби глас радости, дижи се и поправљај веру у себи.

Из књиге *Азбука спасења* Светог владике Николаја Велимировића

*фото
репортажа*

Житија града Крагујевца и слава Старе Цркве

Каленик

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ **нова издања**

34000 Крагујевац,
Краља Александра I Карађорђевића
31а, п. ф. 54
телефони: +381 34 333 827;
+381 65 803 48 02
sum.eparhija@eunet.rs
http://www.crkveniartikli.org
http://www.eparhija-sumadijska.org.rs

